ЕРА.
31
июль 1969 шу.
№ 91 (4728).
Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически партин Нохч-ГIалгIайн обкоман, Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхечу Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛЛУ 1923 ШЕРА ДУЬЙНА

КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОЙ КЪАХЬЕГАМА КОТАЛО

[illegible] къахьегамо [illegible] ю зета, Нохч-ГIалгIайн промышленностан белхалоша хаза хьажна. 29-чу июлехь, [illegible] продукци [illegible] дукхагIйолу [illegible] арахецаран уьш шера хьалхарчу верхI бетта план. Оццу хьалхарчу верхI бетта арахецначу 10 процент дукхагIа продукци [illegible] уьш шера цу [illegible].

ХIокх [illegible] чохь [illegible] системагIа [illegible] республикан 107 промышленни предприяти. Царех [illegible] продукцех 98 процент арахец шер.

[illegible] предприятеша тIехдолчу продукци [illegible] верхI бетта план.

Керла техника технологи производствана [illegible], белхалоша, инженерно - техническин белхалоша творчески хьажаро къахьегарах, производственни фондех беха пайда эцарех уьш шера верхI бетта къахьегама ессаре 8 процент лакхьаллий совхи цу [illegible] хиначуь.

Социалистически [illegible] латт «Октябрьнефть», «Грознефть», «МалгIобекнефть» цхьадолу промыслови управлений, А. Шериповн цIарахIч Грозненски Нефтемаслозавода, КПСС XXII-чу съезда цIарахIч завода, «Нефтехимавтомата» завода, «Электроприбор» завода, «Грознефтегаз» районни управление, Грозненски трикотажни иэгIийн фабрикий, стеклян изделий завода, кхьеча предприятеш коллективаш.

В. И. Ленин вин [illegible] шу дуьзна денна сийлахьа нокъбахара хьажар айденна къахьегарча Нохч-ГIалгIайчин къахьегамхоша берриге нах тIебахийта хьалхьо социалистически дийлагIча шера [illegible].

Дына духьаларча пропаганда денал айдар

Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара балха кертерча формаех цаI я дына духьалара пропаганда. КПСС XXIII съездо белгалдаьккхад дына духьалара къовсам шерагIа боаржабе безаш хилар.

Шерагара шерага лаьгIлуш латт дына хьалха латтарий идейн влияна, кIезаглуш латт дынах тешараш. Йоккхий лераш ют вай заман сага саккетам чу коммунизм хьалъечо, культура дегIайоалаечо, космос караерзаеча доахача толамаша. ХIаьта а мелбалийта йиш яц дына духьалара къовсам ХIана а тIехь чIоагIа да дына овлаш цхьаболча тIехьабисача наьха саккетам чу, Iодилладаш шоай реакционни гера моллаша, мурдаша, бусалба ды боаржабе гIертача кхыбараша.

Из кхета а леш вай республика дуккхача партийни организацеша чIоагIа къовсам лоттабу дына духьал. Бокха белх бу къахьегамхошта атеистически кхетам балара

Ачхой-Мартана районе шин шу хьалха моллашей мурдашей наха тоъал влияни йора, антиобщественни гIулакхаш леладора, нах дына гIулакхашта юкъеузар. Партийни организаце бахача наха юкъера атеистически болх тесса лелабар бахьан долаш дар из. Даьнна гIалат тоадир района партийни организаце. Дына духьалара къовсам чIоагIбара дош районни партийни активе, райкома бюро, юкъхьанарча партийни организацешка дийцар. Юрташка массанахьа а сходаш йир, общественни порядоки дисциплинек телхаеш хиннача мурдаш общественни судаша бруктекхаме эзар, хIара юрта цIагIара лектореш хьайийлалар. Дына духьалара къовсам хьаллаьцар культпросветучреждеиеша, «Знание» яхача районни обществан лектораша, политинформатораша, агитатораша.

Шолла гIа шу да партийни организаце дына духьалара къовсам мел ца балийта къахьегамхошта коммунистически кхетам балара болх хIара денна бу.

Дын духьаларча къовсаме боккхача доархIамо да керда цIейшк обрядаши вахара юкъедоаладар. Из гIулакх дика латт Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза организаце. Нестеровске бахача наха торжественне дезау ахаркочуни хьайбаш леладечуни денош, саг йоалаяр, маьре яхар, бера регистраци яр. Къахьегамхошта атеистически кхетам балара даькъе дукха хIама карагIаьина шу юрта вIашагIъеккхача цIагIарча лекторешта. Цига хан-ханахьа ю дына духьаларча темаех беседаш, лекцеш еш.

Цхьабакъда, массанахьа а иштта дац гIулакхаш. Цхьайолча районашка дына духьал боккъонца къовсам лоаттабац. Атеистически пропаганда эсала лел, цудухьа дына гIулакхаш леладераша шоай болх шерра боаржабаьб.

Наьсарен районе вайнахь юкъхьанара партийни организаци из дына предрассудкашцара къовсам дика лелабу ала йиш йолаш. Iилма-атеистически пропаганда хадданза еш яц. ешаш йола лекцеш, еш йола беседаш наступательни хилац. Из болх бертIа вIаштIехьбаккха низ дIакхоачарг болаш яц районера атеистий активе а. Массехк саг мара вац цига дына духьаларча пропаганде даькъе лоацаш. Списка тIа хилар мара кхы болх беш яц цIагIара лектореш. Цудухьа тамаш яц дына гIулакхаш леладераш бахача наха юкъе шоай «идеологи» шерагIа йоаржае гIертар. ХIана а моттигаш вийслу укхаза кхеза бола

мехкарий маьре ухийташ, дукха нетий кхувлаш, урдош доахаш, саг йоалаеш маьре йоалаш налда нах беш, дукха нах зерате ухаш, дына гIулакхаш бахьан долаш производственни а къахьегама а дисциплина телхаеш.

Эсала лел из болх МалгIабика районе а. Атеистий группаш кертерча даькъе хьехархоех латт. ХIана ахкан замалахьа уж отпуске болча хана из болх геттара эсала лел районе. Дына духьаларча гIулакхашна тIагIертта къовсам лоаттабац Шаьлан Советски районашка а.

КПСС Уставо хIара коммунист лекхарийла ву дынех дIалхача заман тIехьадисачех гIулакхашца пахадаш къовсам лоаттабе, керда советски обрядаш вахара юкъеихахьа. хIара коммунисто Устава из пункт йиза кхоачашъяр дIадеха деза юкъхьанарча партийни организацеша. Дына исторически овлаши, цун идеологи наха дIайовзийтара кхетаща пайда эца беза Iилманна карагIдьинарех, къахьегамхой сакхетам лакхбара тIаерраж хила еза атеистически пропаганда.

Iилма-атеистически пропаганда къахьегамхошта коммунистически кхетам балара балха доархIамерча лоакъоех цаI да. Цудухьа моллагIча цхьан формаех кхоачамбац Iе йиш яц из балх беш. Лекци йийшаш доклада лаьн ца Iеш шерра пайда еш беза хIара сагаца а группашца а оча бесьаех. Клубашкех культура цIенопкех, кешара заведенешкех каст-каста а дов хаттарийн поштийн сайренаш. Художественни самодеятельносте программашта юкъеихахьа еза атеистически номераш.

«Знание» яхача районни обществаша дуккхагIа терко е еза атеистически пропаганда. хан-ханахьа еша еза дынах доаза эулам наха дIадовзийташ йола лекцеш. дуккхагIа еша еза лекцеш нохчийн гIалгIайн меттала.

Перемиткашта духьаларча къовсаме боккхача доархIаме ю керда советски обрядаши традицеши вахара юкъейоалалар. Районнии городскойи партийни организацеша хан-ханнахьа обобщени а ен шерра вIайовзийта еза атеистий балха дика опыт. ЧIоагIа теркам тIабахийта беза пар наха Iилман-атеистически кхетам балара системе дани органоахаш тоавра. Пар уйла е еза бахача наьха къаьст-къаьстача группашца бечa пропагандистски балха, бокххача вахана, кагирхошца, кхычарца.

ТIехьарча хана кхаливакха советашна дика лаьгIбаьб цIен-нопошта юкъе бу кхетаме болх. Партийни организацей лекхар из кхолнаха мяъера болх тоабар.

Дына хьалха латтарашта чIоагIа къахьег кагирхошта влияни е гIерташ. Партийни организацешо сарцагIйовла еза кагий нахи мехкарийи, веза тагIа бераши пар хабарашка вазувгIаш ца хилийтара. Пар кхетаме деза берий [illegible] [illegible] [illegible] кхоачаш хилар.

КПСС райкомий юкъхьанарча партийни организацей лекхар да Iилма атеистически пропаганда шерра йоаржаяр, цунна лоацам балар, цунна идейно-кхетама балха доархIамегIара лакъа дар. Сийлахьча юбилейна вакъаделкаш наха коммунистически кхетам балара чIоагIа теркам тIабахийта беза вай, хьинаре къовсам лоаттабе беза дIаяхача заман юкъедаьхаьраш духьал. хIана вьача тоекха зулам ду цар вай обществана. Наха коммунистически кхетам баларца, тIехьаписача гIулакхашна къовсам лоаттабарца коммунизм гаргайоалаергья вай.

БАРХI БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Мехкдаьтта сийрда продукци арахецара бархI бетта задани 24-ча июле кхоачашъяьй Грозненски мехкдаьтта чакхдеахача завода Р. А. Бычкова верте латтача цеха коллективо. Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я С. Г. Штейнгарти, А. Н. Тарасова керте латтача установкай коллективаш. Пар 22—23 июле дендз сентябрь бетта чоттах продукци арахец.

Л. [illegible].

Грозненски консервни завода сомий цеха сменашта юкъе хьалхара моттиг дIалацаш укх шера йоккхагIйола мастер Р. Магомедова керте латтача смена Е. Шестаковас кулгалдечо бригадан. Юкъера доархIачо сменаш норма 110—115 процент кхоачашъяр. ХIанз тIабоагIачо бетта чотах къахьегаш ба уж.

СУРТА ТIА: кийчъеча маркоемаш кортешка хьажаш ба мастер Р. Магомедова бригадир Е. Шестакова.

М. Пашева сурт.

КХАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ДЕКХАР

[illegible] [illegible] культураш чуъераех болх СВОДКА

28-гIа июль тIаккхоачаш 144 эзар гектара тIара ялата бобеш ялатех культураш хьеакхай механизатораша.

Вай республике эггара хьалха ялат чудерзадаь баьнйаб Наурски района кхаш леладераш. ТIехьарча гектараш тIа бархх бещ ба Шелковской района къахьегамхой. Массехк дийнахь хьув къам чубена барга Грозненски, Надтеречни районий механизаторам а.

Кхаш леладерий хIаьхара керттера декхар — ялат сиха чудерзадир, шоай социалистически декхарам кхоачашдар, чах аргIаш дар, шалагIа ю культураш дIаеф.

Чуйбе [illegible] процентах Районаш

1. Ачхой - Мартана	81
2. Ведана	59
3. Грозненски	90
4. Гудермеса	87
5. МалгIабика	72
6. Надтеречни	90
7. Наьсарен	47
8. Наурски	100.0
9. Ножай-Юрта	80
10. Советски	49
11. Сунженски	79
12. Урус - Мартана	88
13. Шаьла	78
14. Шелковской	98
г. Грозный	100
Берригача республике	85

РСФСР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССИ

ВАЙ ГОРОДАШИ ЮРТАШИ ТОАЯЛИЙТАР ДУХЬА

Дукха да Российски Федерацие Лаккхехьарча Совето къестадеш доле деш. Уж деш массала а республика экономикех культурех дIахо дегIайоалаяра йоакхо ярца, сага, цун вахара, къахьегама, салаIара уйла ерча дукхаденна да. Цудухьа Лаккхехьарча Совета хIара сесси — доархIаме событи.

29 июле Москверча Йоккхача Кремлевски дворце хьайийллар вордIеваагIа дерхача РСФСР Лаккхехьарча Совета пленаргIе сесси.

IуйрIийна 10 сахьат дайна ха. ДIаьхааь тIоараш детташ тIайийдар депутаташа хьалхашха президиуме гучебаьнна ноакъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Ю. В. Андропов, Д. Ф. Устинов, К. Ф. Катушев, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, хIаьта иштта РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель а председателя заместителаш а, РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума членаш, Российски Федерацие правительства членаш.

Сесси хьайийллар РСФСР Лаккхехьарча Совета председателя депутата М. Д. Миллионщикова.

Сесси даькъе лоацараша хьахIоттарца сай дар укх шера байнача РСФСР Лаккхехьарча Совета депутатий И. И. Афрнкантова, И. Е. Воронова, А. П. Дмитриева, В. П. Константинова, М. Д. Хитрова.

Белгородски области № 244 Волна Алексеевски хоржамий округе керда хержача депутата М. П. Трунова полномочешка хьежачун тIехьагIа хьахийерий хьакъехьа мандатни комиссе доклад бир мандатни комиссе председателя депутата И. Д. Конова-[illegible]

Цул тIаьхьагIа ден повестка чIоагIйир депутаташа.

Сесси хьажийта оттадаьд укх тайпара дешаш:

1. РСФСР городаш, болхлой поселкаш, юрташка нах баха пункташ тоаярен Iойна уж кийчъярен даькъерча советски боахамех органий декхарий хьакъехьа.

2. РСФСР сагI йоалаяра - яхрен дезалех хьакъехьарча кодекса проектах.

3. РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума указаш чIоагIдар.

Ден повестка тIарча хьалхарча дешах лаьца къамаьл де доаш велар РСФСР Министрий Совета Председателя заместитель В. А. Демченкова.

РСФСР Министрий Совето «РСФСР городаш, болхлой поселкаш, юрташка нах баха пункташ тоаярен Iойна уж кийчъярен даькъерча советски боахамех органий декхарий хьакъехьара» дош Лаккхехьарча Совета сесси дувла оттадир КПСС Программой паьтте XXIII-ча съезда решенешех дIадехарашкара юкъарчал доанаш хьедоагIаш да, аьлар В. А. Демченкос.

Вай мехка дукха хIана даьд городашкех болхлой поселкашкех керда социалистически быт хьакхоллара. Берригача мехкайа цхьана дегIаух городаш, цар хьакъох из индустриально дегIабаза темпаш. Советски Iаьдал латтача шерашка РСФСР-е хьалъяьй керда 583 город. Цар цIераша шоаш дагайохийт вайна хьахлаьча пятилеткай турпал ха, халкъа болам тIош сенача тIехьагIа юкъеттаоттабаьв дIахо дегIабоалабаьв шераш. Из — Магнитогорск, Новокузнецк, Комсомольск - на-Амуре, Братск, Ангарск, Зеленоград. Эггаььнай цкъий городаш — Ленинград, Владимир, Свердловск, Куйбышев, Новгород, Горький, Челябинск, Владивосток, кхычараш.

Дикка эргалоаш хулаш латт юрта а. Къаьлера юрташ, станицаш, аулаш хиннача хьалъеш латт хIанзарча тайпара дика кийчъяь колхознии совхознии поселкаш. Дукха ха йоаццаш а тIехьа городашка бахача нахага мара кхоачаш ца хинна дуккха хIамаш ахаррдой быте а шерра кхьедоагIаш латт.

Российски Федерацие эггара кертера уйла тIайохийт чуIеча цIенной коммунальни боахама. Из дегIабоалдеберга укх тIехьарча ха-на хIана шерра дIаухайт воркI миллиард гаргга сом, шейта хьалча республика халкъе болхамга ухийтача ерригача капитальни вложенеех 20 процент совгIа.

Российски Федерацие, бIарчача мехко а саина, чуIе цIеноаш хьалдара масштабашкех темпашкех дилдача дуней тIа керттера моттиг лоац. Аьхха укх тIехьарча 10 шера эксплуатаце дIаенний иул хьалхарча итт шера хьалдахиннача цIеноех 1,7-аза дуккагIа чуIе моттиг. Пятилетке кхоь шера керда квартираш а кийчъяь, шоай чуIеча моттигий хьалаш тоаъ а даьа 19 миллион хIана ваь ааьна воагIа саго.

ЦIеноаш дукха хьадой а, чуIеча цIеной проблема хIанз а яра латт. Цудухьа чуIе цIеноаш хьалдара хьаькепача средстваех биэза пайда эцаш чуIе цIеноаш шоай хинтахьа эксплуатаце дIателаря къаьстта боккхача доархIаме да.

ХIаьта а, чуIе цIеноаш эксплуатаце дIателара планаш РСФСР-е цIаккха а кхоачашъеш яц. Декхар сенах латт аьлча, из латт, пятилеткаха юкъедисача шин шера ерригa а лаьрхIача 117 миллион квадратни метр чуIе моттиг йоллие доле цIеноаш городашкa, болхлой поселкашка, совхозашкa, колхозашка хьалдаьах, культурно - бытовой гIирсаш хьаллара планаш тешшаме кхоачашъелка Iалашдарах.

Шеннаьтта уйла тIаккхийта еза гIишлой-монтажни кулл доакххеш балхаш дагагIа ерра, чуIеча цIенопштех квартирашцех, чухьара уж кийчъяра, тоаяра, тIагIоллаяве кулдаккхара балхашта уггаю планаш тоаяра.

Коммунальни боахама органий балха доархIамегIарча участкаех цаI а чуIе цIеноаш дакъа хьал тIа лоаттадеаеи цара эксплуатаци яйса елтен Iалашдар. ХIанз РСФСР ерригача керттерча фондех 1/3 дакъа хIана кхачаш аьнна кхоач чуIеча цIеной - коммунальни боахама. Из де миллионаш болча советски наьха къахьегамна хьакхйола халкъа доккхагIоала пувлла, цудухьа из массе овтIорахьара лорадe а деза, белгалдаьккхар В. А. Демченкос.

ЧIоагIа доархIаме да, чуIе цIеноаш меттахьа лоаттадара беча балха юкъе цу цIеноашка бахача наха хьакъое дакъа дахар. Моттигерча Советаша цу деда йоаргIача тайпара уйла еча моттигашка дикке тоаденнад наь чубахача цIеной, тIадоагIача вальний, территорей хьал. Дикка латт гIулакх Костромской области, Велики Лукашка, Воронеже, Краснодаре, Волгограде.

Доклада тIа белгалдоаккх, РСФСР городашкарчей болхлой поселкашкарчей чуIеча цIеной хьал шерагара шерага тоалуш хилар. Цхьабакъда, чуIе цIеноаш массе тайпара кийчлеяга хIанзарча гIулакхаш дIа из декхаре дац хIанз а. КПСС XXIII-ча съезда Директиваша хьежжа укх пхе шера керттерча даькъе чакхдала дезаш да ерригa городаш централизованно хьаа Iалашъелга, болхлой поселкаш юрташкe нах баха моттигаш централизованно хьаа Iалашъяра боарам дикка лакхбеага.

Доклада тIа цIенхоштта уйла тIаерзаш водоемаш предприятешнаре арахача цIенданза долча хишка бIех ца чийташ а хIаьта фо —промышленностера хьалгIеттача кIурашка - Iаьараша бIех ца дайташ а лорадара. Цу гIулакха пачхахьалкхено тоъал дукха капиталовложенеш хьежаш. Республика правительства йоакха план оттаьй республикерча ерригача йоакхийча водоемех пайда эцилга дертIадаккхараш - уж лорадеага чIоагIдараш, фо унахцIена хилийтара хоадамболлаш дола гIулакхаш чакхдоахаргдолаш. Цхьабакъда, оттаьь программа кхоачашьяра даькъе цIенхоштта кхоачамбоацараш да. Цул керттерча бахьанех цаI — цхьайолча министерствай, ведомствай, промышленни предприятей кулгалхошна цIенду гIирсаш газ доаш дIалувша устройствашта хьалъяра дешай безам нах ца бар а хIаьта иштта моттигерча советски органаша «РСФСР Iалам лорадара хьакъехьара» закон кхоачашдара тIахьожам эсала лоаттабар а. Водоемаш хьалагIа е саина бIехъю Котласски Архангельски целлюлозно - къахата комбинаташа. Оцски мехкдаьтта чакхдоахача заводо дракхуьсача хишна. СССР Iаьржача металлурге министерства де доагIар дац городаш Магнитогорскерча, Новокузнецкерча, Новотроицкерча, Череповецерча промышленни предприятеша арахийтача бIехача зеннерча Iаьарашта фо бIехдеага сохалара.

ЧуIеча цIеноашка газ чуйиллара проблемах лаьца ше дувцаш, докладчика хоам бир, хIана РСФСР эзар совгIа городаши болхлой поселкаши газаца Iалашъеш хилар. Цхьабакъда, газ чуйиллара гIулакх, хIанз а мела леладу. РСФСР Госплано тIагIертта леладанза дарга газ чуйиллара хиланза яргIйоацача аппаратурах материалашца Iалашъяра.

Укх тIехьарча шерашка шерденнад совхозашка, колхозашка, юрташка бахача наьха цIеношка электричество чуйиллара балхаш. ХIанз Московски, Ленинградски, Кемеровски, Калининградски областашка, Черкий - Балкхарой АССР-е, Хабаровски крае электричество чуйиллай колхозийи совхозийи нах бахача ерригача пункташка. Массе метте электричество чуйилла йоллаш латт 15 автономни республике, крае, области. Цу цхьан хана электрификаци яра боарам хIанз а лоха ба Псковски, Кировски, Вологодски, Липецки, кхыча областашка. БиззагIа пайда эца беза юрташка электричество чуйиллара темпаш чIоагIъяра болча городех.

Доклада тIа кхуш городской общественни транспорта бе-бе тайпаш дегIеккхувлара дешаш, цун болх моттигерча Советий исполкомашей общественностой даим тIахьожам лоаттабеш хила беза. Цхьабакъда, цхьайолча городашкех болхлой поселкашкех пассажираш дIа-юха кхувлара гIулакх ца вIаштIехьдаьккхад. Хила йоагIаш жалобаш Iоттарашта хул бахача нахагахьара.

КIезигача доархIаме дац дуккхача хьале города кул доакххаш доле тIаьш техкар, вьакъаш декхар, гаьнаш дIайоргIар, ваьцъех тIехвуала моттигаш яр, городашка кхьарда инженерни гIирсаш кьаллар а хIаьта иштта территори цIенача санитарни хьал тIа лоаттияр а. Цу беррагача балха тIа советски органаша тергал ду керттерар да — моттигаш тоаяра пачхахьалкхено хьахецача ахча пайда дикагIа маьта зоарбе, моттигерча городаш пайда дикагIа маьта, эзарба, баха нах цу гIулакха шерагIа юкъе мишта озаргба хар. Цу даькъера декхараш дикагIа кхоачашдара чурча кхоачамели резерваех пайда эца беза советски органаша. 50 городе тоамаш баьчул тIаьхьагIа гучадаьннараша хьехьоиш, алкха машиний техническа хьал тоадарен цар болх нийса вIаштIехьбаккхараш чотах городий территорей механизмашца цIеньярен бахача наха гIулакх дорен боарам 20 процентаа кIезагагIе боацаш лаккхбе йиш хилар.

Къахьегамхоша шоаш хьинаре дакъа а ца лоацаш, уж дерригa балхаш алкха пачхахьалкхен организацей низашца кхоачашдулурга аьнна хетар гIалат хургдолаш, селлара доккхий да моттигаш тоаяра декхараш, аьлар В. А. Демченкос. Российски Федерацие шерра яьржай моттигаш тоаяра а коммунальни культурно - бытовойа гIулакхаш дара дикагIа йола нах баха пункт яха цIи яккхар дувла. Укх тIехьарча шерашка цу яхье ккъа саина дувлаза а котийннай городаш Ярославль, Омск, Дзержинск, Уссурийск, Рязань, Волгоград, Хабаровск. Цу гIулакха бокха болх бу Ярославльарча къахьегамхоша. В. И. Ленин вин 100 шу диэара сийна горох дIахо тоадра цар дIайолаьь инициатива РСФСР Министрий Советой ВЦСПС-ов къоабалъяь а ерригача областашка, краяшка, автономни республикашка шерра хьаллаьяе а я. Хьалха латтарий хьокхамагIа йолх Россера кхьйола городаш я.

РСФСР къахьегамхоша 1968 шера моттигаш тоаяра ваьча субботникашка 12 миллион сага-дийнахьа болх беьб. ДIаьа а из моттига чIоагIъе еза моттигаш тоаяра дечa балхашка бахача наха шоай безам а кхиса къахьегамце дакъа лацара инициатива, тIагIертта къовсам лоаттабе беза ерригa городашк нах баха пункташа даим цIеной цхьалхой йолаш хилийтара, цар кул вай социалистически общество лакха культура йолаш хилара дола къаьтта тешал хилийтара.

«ЧуIе цIеноаш - гражданаски гIирсаш дикагIа хьалдара де декхарий хьакъехьарча «КПСС Центральни Комитета СССР Министрий Советой лоацама хьежжа РСФСР Госстрой, автономни республикай министрий [redacted] моттигерча Советий исполкомаш декхарийла я 1973 шерага кхачалехьа оттаьча порядкагIа автономни республикай столицай, крайй, областий, центрей, дегIаухача промышленни городийн городий - курортийн генеральни планаш чIоагIъяь йоахьага Iалашде а 1975 шерага кхачалехьа цу тайпара планаш йолх юдейиса уж йоацаш йолча городаштех нах бахача пункташтех кийчъяьа чIоагIъяьа яха а.

Городашкех поселкашкех гIишлош хьаллара декхараш толаме кхоачашделга дуккхача хьале керда хьалъеш йола промышленни предприятеш йоаг - йоагIачеи пайданагIа хургйолча тайпанех дIахийсьярах тийша да. Цхьабакъда, цхьайолча министерстваш ведомствашей шоай ведомственни хьашташ тергал а деш вIаштIехьдоах шоай предприятеш шерьелга а керда яраш кертерча даькъе йоккхийча промышленни центрашка дIачийсьелга.

ЧIоагIа доархIаме да, керда хьалъеш йола предприятеш дIахийсьярех болх беш яраш реконструкция ярен дешашка моттигера Советаш, уйла чIоагIа тIайохийташ хьежар цу гIулакха шоашта ониача бохьонех цар беза пайда эцар.

Партеи правительствай чIоагIа уйла тIайохийт юрташка гIирсаш хьалдарей юрташкара нах баха пункташ тоаяраи, цу гIулакха кIезига хьахецац финансови материальни ресурсаш. 1968 — 1970 шерашка совхозашка, кхьча юртбоахама организацешкех предприятешкех чуIе цIеноаш, коммунальни гIирсаш, культурно-бытовой гIулакхашта лаьрхIа объекташ хьалъяра хьожаль пачхахьалкхен капитальни вложенеш кхо миллиард сома боарам я, вешта аьлча хьалхагIа дIадахача кхе шерарчул 46 процент дуккхагIа. Экономика дегIаярца дувзаденна цу гIулакхашка дикка ахча хьежаду республика колхозаша а.

ХIанз Российски Федерацие дуккхача областашка, краяшка, автономни республикашка хьалдеш доле чуIе цIеноаш комплексно ду берий бешамаши яслеши, школьни учрежденеш, клубаш, столовеш, торгови центраш, кхыйола коммунально - бытовой учреждеиеш а йолаш. Цу тайпара хIанзарча хьисапера дика кийчъяь чуIеча цIеной поселкаш хьалъяьй Московски, Ленинградски, Новгородски, Челябински, Новосибирски, Саратовски, Куйбышевски областий, Алтайски, Приморски, кхыча крайй дуккхача колхозашкех совхозашкех.

Вахаро тIагIорттадаь дIалех, юрташкера нах баха пункташ органхапен тоаярен темпаш дикка лаккхагIа хулийтилга. Из декхар тIадожаду «Юрташка гIирсаш хьалдара гIулакх дертIадаккхарах» болча КПСС ЦК-ни СССР Министрий Советой лоацамо. 1969 — 1975 шерашка Российски Федерацие областашка, краяшка, автономни республикашка хьалъяь хила еза 132 экспериментально - хьоккхаме совхозийни колхозийни поселок. 1970 шерре а уж балхаш дIадоладергда 24 совхозийни 32 колхозийни поселке.

РСФСР нах чуIеча цIеной-коммунальни боахам боккха а чоалхане а ба. Цун сфере болх беш 2,5 миллион сег ва. Цар беркате хьалхе советски наха эшараш дикагIа Iалашдара. Халкъа боахама хьалхе долчча кхыча даькъе а санна, нах чуIеча цIеной-коммунальни предприятей болхлой кикнотчех. гIулакх цар творчески а де дезаш кхоачашдара тIадоазадаь а деш хиларах. нийслуш йола талонаш тIагIертта дIайоаханш хиларах дуккхача хьале тийша да вай городаш, поселкаш, юрташ тоаь дика кийчъяра декхараш камаьхал а йоалаш кхоачашделга. Цу областий, крайй, автономни республикай кулгалду советски боахамех органаш декхарийла ю нах чуIеча цIеной-коммунальни боахама кадоаш кхетамца кхерра, уж чуIеча цIеной а цар бытовой а хьалаш тоадара дуккхагIа уйла тIаахейта.

Советски боахамех органий геттара доархIаме а тIехьарча йиш йоаца а декхар да Iаьча кийчо елга. Йоах доклада тIа. 1968 — 1969 шерашкарча Iан юкъагIарча балха иттагаша хьахьекхаш цхьайолча автономни республикашка, краяшка, областашка нах чуIеча цIеной фонд Iаь хьалашко эксплуатаци яра кийчъяра дешашта кхоечам болла уйла гIаахийта ца хилар. ХIанззехьа а уйла тIаерзаянза ярьа боахамча деерига доакъош шиа хаммахьа гуйран - Iаь юкъа кийчдара.

(Чаккхе 2-ча агIон тIа).

В. И. Ленин вахь 100 шу дизарга

ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЕНИНАХ

Андрей АНДРЕЕВ

ЛЕНИН КОМИНТЕРНА II-ча КОНГРЕССЕ

Коминтерна II-ча конгрессе яхача вай парте делегацеца волаш III-ча, Коммунистически Интернационала организатора бахьчи, дунен халкъашта юкъерча болхлой болама бахьчча вола, Ленин бIаргаго торо хилар са-

Шуй Дахьен чIоагIагIа вола патриот вар Ленин, боарам боацаш чIоагIа дукхаезар цунна шуй халкъ, марксизм малхбузен-европейски пролетариата революционни опыти доаппача хана сел толаме Iональ, хадь революце практике из опыт Россе шерра даржаш дахьттача революционни гIулакхашца йийза йола болхлой класс — восстане байракх ахний историе чухь эггара хьалха классовни Iазапа массе тайпарча формашта дукхьал айль а боарам боацаш халача хьалашка котало яьккха а йола болхлой класс.

Ленина дукхаезар эрсий къаман культура, мотт, литература, доккхал дора цунах. Цу цхьан хана эггара кIоаргагIен дерригIен волаш хинна интернационалист а вар Ленин; вай революце деккхараш, большевикий парте деккхараш даим дунен халкъашта юкъерча болхлой болама хьаштаца дувзадолийтар цо.

Ше хьийгача къина I-гIа Интернационал хьалхьча К. Маркса а санна, Ленина кхетадора, дунен халкъашта юкъера болхлой класс вIашагIтохар мел боккхача доархIаме да. Империалистически тIом болча хана а тIехьа оттадьдар цо шуй доалах дахьнача а из дорро аьлча деха дIадахьнача а II-ча Интернационала меттел керда Интернационал хьадарах кола дош. Цо цу хана а тIавийрзана болх бора революционни низаш гулдеш. Циммервальдски Кинтальски конференцешка цо хьинаре дакъа лацарах. Цо дахьча тайп - тайпарча къамаьлехи йоазонга гIолла доттадахьча бувзамехи из гуш ма дарра.

Ленин 1917 шера апреле Россе юхаверзача хана вай парте доархIамегIарча декхарех цаI доархIар цо кора Коммунистически Интернационал хьадара инициатива. Гражданска тIема блокада, кхыча мехкий интервенце халонаш тIалаттадешехьа а, 1919 шера марте тулийр III-ча, Коммунистически Интернационала 1-гIа (Учредительни) конгресс.

Цхьабакъда, из юхьиг мара хилар, 1-ча конгрессе, Ленина яьххача тайпара, революционни пролетариата низаш гулдала дезаш хинна коммунизма байракх урагIа марв ерIийнар. Компартеш мела а блокада хьалаш а хилар бахьан долаш конгрессе дакъа лаца магаза тайп-тайпарча мехкашкарча кIезингача яккалашта мара. Цхьан шерал совгIа кIеззиге ха яьлар. тIаккха шерол баьржар коммунистически партеш хьаяра тIехьалдаш болаш.

Шоай гIалаташ къасстаден уж снхегIа теаден тайп-тайпарча мехкий къоначa коммунистически партешта повкъостал дар дукха Ленина Коминтерна II-гIа конгресс гуз а ялалехьа хадир деррига мехкий коммунисташта доцла истола тIа улладу книжка, чакхдоахача гIулакхий руководство а хинна дIаэтть «Коммунизмера «левизна» берий лазар» яха шуй гIораяьнна книжка:

Цу доккха доацача книжка тIа большевикий парте эрсий къахь революце исторически опыта а дунен халкъашта юкъерча болхлой болама опыта а лаоха тIа тайп - тайпарча мехкий башхалонаш шоаш маярра теркал а еш тIех хьакъале кийчлар коммунистически партеш стратегеи тактикан дешаш. Кхетадеш да, дуке мел даттача хана аьнна коммунисташа миса а миште а фу де деза хьехаш йола рецепташ яла

1) Шахоздар. «Владимир Ильич Ленинах дагадоагIараш» 1-ча тома тIара. Книжка кепатеха кийчъаьй КПСС ЦК-ачa марксизма - ленинизма Институтон, Политиздатон. ДагадоагIараш доашаь тех кепа.

из гIийрта па хилар. Цу хьакъехьа Ленина массаза а яьхих хьалаш бокъонца шоаш из дарра теркалдиза даргдаш, цхьабакъда, цаI кхетадеш яз: Ленина книжка керттера положенеш боккха доархIам болаш а хIанзарча хана а...

Из книжка доархIаме да кхы а политикеи тактикеи теори практикаца миштa юваш еза хьахьекхаш йола гениальни образец, метод Ленина цу тIа ениза хилар а. Цун книжка тIара хIара теоретически положении бакъдолча хIамашкара кхувлача масадаца бакъьо е дукхьал практикери исторически опытерах хьаийю. Хургйола Коминтерна конгресс кийчъеча локкха дакъа лаьцар Ленина книжка.

1920 шера июле гулъелар Коминтерна II-гIа конгресс. Цига бар 37 мехкара вийкалаш. Петрограде дьайийлар конгресс, хIаьта делегатанца цхьана цига вера Ленин а..

Таврически Дворене, цу хана зале хиннача бахха - дикача советски художника шуй кистаца хьахьекхача тайпара чIоагIа хьийнап айденача хьалашка хьайийдар конгресс. Зале къаьсткъаьстача группех дIатаръелар тайп - тайпарча мехкий делегацеш; ингалсахой, немций, французаш, итальянцаш, испанцаш, китайцаш, японцаш, индусаш, негрий, Iаьбий, кхьбараш. Тайп-тайпарча меттала ду къамаьлаш хоа- цхьацанахьа доахаш къамий иллеш да, къаьстта а итальянцашта французашта юкъе.

Ленин а юкъе волаш йола конгресса президиум хержачул тIехьагIа, хетаргахьа, дем порядока регламентна чIоагIъеча хана, сале хьачухьехаш цьагIа Владимир Ильич цIаьхха президиума истола хьалхашкара хьалхьува а ийкха, заседание селлара торжественность теринд а ца йш, ерригача зала йоаххала сихха Iовешдр. Цунна мукъагIа, гамиш цхьанехьа шуй къахьа невкъост бIаргавайна хиннавар. ХIана зика дагалагIац сона, хетаргахьа, из хиннавар Шелгунов — Ильича къахьа доттагIи невкъост. Ведда хIаьгIа а вала, из чIоагIа маьхIа а велла барт бахьккхар цунка Ленина. Еррига зал хьаагIот. ЧIоагIа тIоараш тох, цхьаннена а тамаш хеташ цу хIамах. Нагахь санна моллагIча кхыче из ваьлаларе, тамаш еналар цунах, цхьабакъда, дог цхьалхеш тIеран волча Ленина самалех а естественно а дар из.

Советски Россе болхлойи ахархойи цIерагIа конгрессага моарпаш дотташ М. И. Калинина къамаьла дийчча тIехьагIа дунен халкъашта юкъерча гIулакхий хьакъехьа доклад а дош делар В. И. Ленина. ЧIоагIа детташ тIоараш а «Вахалда Ленин!» яхаш тайп - тайпарча меттала детташ цIогIаре а долаш тIоийцар из зало. Къамаьл дIаполале йиш йоацаш дукха ха йоаккх цо. ЧIоагIа детташ дола тIоараш юхаецаце гIерташ цо шуй хур дешехьа а.

Дунен халкъашта юкъерча гIулакхий мах баргара дIайолайир Ленина шуй доклад. КIоарга марксистски анализ йир цо эггара хьалха 1914 — 1918-шерашка хиннача дунен тIема замалахьарча цаччахьалхенашта юкъерча экономически политически гIулакхий а цунна тIехьа чIоагIа ювенача империализма вIашдухьалевий а. Цу анализа ларда тIа вIаштIехьаьхар Ленина аьолии а Коммунистически Интернационала юкъе йоагIаш хиннача пролетарски партешта хьалхашка дахтта декхараш а.

В. И. Ленина йоазар, хIанз латтача деррига дунен халкъашта юкъерча дьада дард а империализма экономически гIулакхаш. Эггара белгалагIа, доархIамегIа дола империализма гIулакхаш хилар хаьттало боараман IалашIате чIоагIа дартIатача конкуренце метте монополи дIаоттарах. Монополистий доаладоахача кучкаге дIадийна хилар промышленность бIарчча доакъош, къаьст-къаьстача мехкашка меттел деррига дунен тIа а. Цу кIийлен хIара дегIадера хьалхагIа бIарга ца дайнача тайпара дала кIезига мара йоацача IалашIате йоккхийча банкий, финансови королий, финансови магнатий йоал.

Деррига дунe дийкъа хилар боккхагIйолча капиталисташа белгален производства средствайн хьалхашта дIалуш метта. Баланеш хьалхагIа йийкъа дьйна хиларга хилача а.

Деррига дахьта миштa доккхарах. Йоахар Ленина капиталистически монополей цу доалах деррига бахьан кIезига мара йоацача йоккхагIйолча — пачахьалкхе ше миштек, кхьенел, йиъел, пхеанел дукхагIа йоацача — банкий миттa паразитарди хилара ца болаш хьалхаар дунен эггара хьалхара империалистически тIом. Из тIом даттар деррига дунен юха декъа гIертаб бахьан йолаш, дахьтта дош деррига дахьта доакхара, цун садоккъара, цунна эксплуатаци яра йола торон бокъон йоккхагIйолча пачахьалкхенаш малагIча группага кхочаргья яхача уйлах дар. Из тIом бахьан болаш гу кайна ериха капиталистически вIашдухьаленаш боарам боацаш дукхагIа ирьалар: вайна гу хьалхагIа хиннача дуккха а огIа доле колониальни тIемаш Iазапах тIаоттар. Колониальни, кийша мехкаш шоай лоIамах дахьна из Iош, котбахьнача хIара мехка чухьа а эгIайоххар кхы а урагIа йола вIашдухьалонаш. Из хьанахьа бланени жахлуча мохахь тем юкъе IалашIате йоккха юкъ хилар. ОпытагIа дог тешаш боагIа бохкхой, капиталисташ тIа а тIа боарам боацаш чIоагIа бIарччий хинна хиларах а шоай дIалоцамарш деккхараш цар бахьлошта кахлехкаш хиларех а. КIезигa мара боацача наьха кучкипга дузахьа тамашийна чIоагIа дукха Iайпаз, ца хетача тайпара доккха хьал массе боарамал тIехдолаш латт, хIаьта цу цхьан хана болхлой класса къел тIатIа чIоагIйу...

ДIахо йоазар Ленина: революционни кризисаш хадча лепа дIатIакхаьчаз вай революционни гIулакхий зорд из хиларах тарра. ХIаьта укхаза шерра дIадаьржа цу гIалат хьалхагIа белгаладаккха а деза. Цхьан оагIорахьара, цхьа моллагIча тайпара «сатем бора» санна доархIаш гойт из кризис. Вокх оагIорахьара, цхьаза революционерашa кризисе кIалхардовла йиш йоацача хIаккхача хилар хьахьехка гIерт. Из гIалат да. Цхьаккха дича а кIалхардовла йиш йоацаш дола хьал хулаш дац. Буржуазаш оцхь лайнеш шуй корта болбахьи аьнна санна хьувa, цо цхьаннена тIехьа моллагIзар долаш Iоазала гIулакхаш делахь, хьалаш кхохха дошташ, из хIалаш хьа сих а еш. Из доала хIама юшта да. Цхьабакъда, тахьъехча йиш йолаш дац эксплуатацена кIаллатта, мел бале а бола, кIезигагIа боараш дуьехкдаь хIамилгаш кхувлаярца цо тхьоаса хиларах. Iазапе воаккхавейн эксплуатацена кIаллаттарийн дуьехкдаь болаш е восстани цо тоIаерг ца хилара торо вIалла ца хилар. КIалхардовла мигь ца хилар хьалххагIа а хьадхьехка гIертар бахьа миш хургбар. хетаргахь дешилгехь лоаммаша хургаш. Из а мунна таро дола дешаш а бокъонца хьалхакхаьнгулдолаш ар практика мара ян.

Дерригача дунен кризис чухьаш а буржуази строй. Революционни партеи политикапа хьахьокха деза хIанз толамца, кэталонна революции дахьа цу кризисах пайда бодагIа шоай сакхетам, организованность, эксплуатацена кIаллаттача адамашца бувзам, дукха хьахьал хилар. Английски шуй лоIамеча йолхлой парте бахьча Рамсей Макдональда буржуазно - соглашательски позици хьагуча а йоаккхаш. III-ча Интернационала теоретикех цаI Отто Бауэр Iоттарна бег а доахаш, кхыкладапа кIоарга теоретически хьайхьекхар Ленина империализма мехкашка оппортунизм низ белаш хилар...

Укхаза, конгрессе кIезига бац вай колониальни мехкашкарча революционни белаш айкхаш, йоахар дIахо Ленина цо доклад. Из мела юхьиг мара яц, цхьабакъда, доархIаме да, из юхьиг дIайолалаь хилар а. Укх конгрессе капиталистически, хьалха даттача мехкий пролетареш вIашагIбоккхалу пролетариат йоацаш е доаплена йоацаш долча мехкашкарча революционни адамашца, колониальни мехкашкарча тоIадаь доахача адамашца. Деррига дунен империализм йоккха езаш а, хIара мехка чухь эксплуатацена кIаллаттабеча, тоIабаь боахабеча болхлой революционни низ, [illegible] элементий дукхалли кхе даттача болхлой аристократе [illegible] хIаллакъеш кето [illegible] ийннача, цун объект мара ца доархIаш хиннача бIаьшаш [illegible] долча адамий революционни [illegible] вIашагIкхийттача хана. Деррига дунен тIа пролетарски революци котъяргхиларах шеддот тийша хилар хьахтайхьиарцa чаккхьайккхар Ленина шуй доклад. Бух [illegible] тешаш дIаьхдаь деттача тIоарашех «Интернационал» чуэзар.

Конгресса дIайора болх Москве хилар: Конгрессе чIоагIа доархIаме доклад йир Ленина къамий колониальни дешах лаьца. Цу доклада тIа цо къаьстта белгалдаьккхар, вай тезисий Iазане доахачеи Iазап тIалоаттадечей къамашта юкъе юкъ йоллаш хиларах йола укхазаш хила езаш хилар...

Цо йоахар, дунен политика еррига событеш цхьан пунктана, белгала аьлча, ца тезача йиш а йоацаш шийна гонахьа, цхьан оагIорахьара, деррига мехкий хьалха латтача болхлой болам а, хIаьта, вокх оагIорахьара, колонейи тоIадаь доахкача халкъийи къаман-кортамукъалеп болам а вIашагIтоха безам йолча Советски республикана духьала деррига буржуазе доаттабеча къовсама гонахьа, гулъялаш ца а йоалаш, гулду.

Доклада тIа а шуй тезисашка а къоастам болдаш [illegible] Ленина. тIехьадиса мехкашкара къамий буржуазно - демократически болам коммунистически партешка [illegible] хьалдоацалургаш а тIалланд деза а яхача хаттора. Цо миттa дIахо эгIайоалайир тIехьадиса мехкаш социализме [illegible] пролетариата [illegible] капитализм юстара [illegible] белгаларча лагIашка гIолла коммунизмага даха йиш я яха чIоагIа доархIаме положени...

Iалашате боккхача доархIаме дар парте хьалъемарча [illegible] Ленина дахь къамаьлаш.

Цо йоахар, вайна саца II-ча Интернационала тайпара йола партеш, [illegible] бувзам доттадаргбола [illegible] цу хана [illegible] ховргдолаш а йола партеш...

III-ча Интернационала чуйоагIача ерригача партена фуннагIа [illegible] чакхдаха деза. Йоахар Ленина, лоучаш: «КIоаргагIа хала [illegible]», «Халаца бувзам айтагIа», яхача дешашца деррига къахьегамхой капиталон эксплуатаци тIалоаттаераши, къаьстта а кIезигагIа вIашдийкхьабахьнараши [illegible] Iаланеш дукхагIа хIаллаттараши цхьана хилар а кхетадеш. Налха къаьстта сабаргIех лоралуш хинна Iоцадала деза йоахар Ленина, цу наьха хIара тайпан, профессе, кхьадарий башхалонаш, шоай тайпара белгалонаш кхетае хар дукха. Коммунистий деккхар шоай болама [illegible] оагIош къайла ца а кхухьеш, [illegible] хагIеи радикальнегIен уж дIалоар дукха, гуччаьа [illegible] ар.

Парте хьаьхархьара уж а кхыйола а Ленина положенеш боккхача доархIаме да деррига мехкий компартей, цу дахьа вай парте а бахa.

Массава а цецоаккхар [illegible] наре а тайп-тайпарча мехкашкара партешкареи хьал цунна сел кIоарга дийнаре а. Дем порядка деррига а хIаьна дац аьнна долча дешаех дахьа къамаьл дира Ленина, конгресса цхьайолча комиссешка дайха хинар. Из массаза а, оратораш дукхачунца дийка а цо а зийгIе дешаш юкъе кхуссар, хаттараштa жоп телар. Укхаза цо бIаргаго йиш яр президиума трибунага долхача лагIаш тIа Iохха а лийна, блокнота тIа цхьа хIама дIаяздеш вагIаш. Лоазол дехьарча массехк къаман мотт ховш хиннача цо цхьадола къамаьлаш немецки французски меттала дора...

Конгрессе Ленина дахь къамаьлаши тезисаши боккхача доархIаме дар коммунистически партешта а болхлой беррига болама а. Дукхьал дIаала магарда: Ленина тезисаш II-ча конгрессе дахь къамаьлаши ца хоаш хилчен «Коммунизма» «левизнера» берий лазар» яха цун книжка цIаькха а кхы цIаькха а юхь ца дийшачен дукха хIамаш бокъонца къоастадеш кхетадеш йиш яц дунен халкъашта юкъерча хIанзарча хьалашка а.

([illegible] хургда).

(АПН).

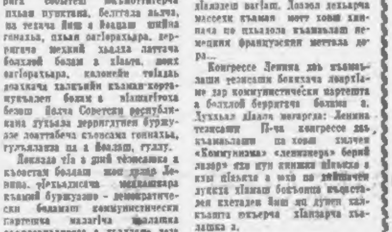

Пограничникий доазонаш лорадеш шоаш дIабахьнaчe цхьа мох луйта памятника хьалхашка [illegible] И-ски заставе садайна. Укхаза дуза бу вай Дальни Востокий доазонаш кхьехьелера Жицикова Михаила лорадьча тайпара са цо кхоача [illegible].

30 шу хьалхагIа [illegible] тIехьарча гIарраонца баьча тIом гIа кхолла [illegible] М. Жицикова дог [illegible]. Шийна наьр хиннад цун. Турпала [illegible] застава.

Жицикова Михаила цIаьхха а [illegible] шуй цIера сейни [illegible] турпала карагIдаьннар санна дола гIулакхаш каргIдайна деттаа советски пограничникашта.

Миттa хиннад, миттa долаш а массаза хургдолаш а яз: вай Дальни Востокий [illegible].

Г. Храпова сурт. ТАСС фотохроника.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССИ

([illegible] 1-ча [illegible]).

Вай парте Центральни [illegible] болхаяна культурни гIишлонъяра дешаш къестадечара моттиганкарча Советий доархIа цар лакхбера тIалерадахь дукха а [illegible] гIулакх, [illegible] В. А. Демченко. Шуй доархIа вIа-тIа дукхагIа дагIаухIеа моттиганкарча Советий болха доархIамегIа дешаш [illegible] сесси [illegible] гороаш, болхлой поселкаш, юртешкара нах баха пункташ тоаль дика кийчъяра а уж Iаьнна кийчъяра а [illegible].

Бух солаш доклада [illegible] В. И. Ленин вахь 100 шу [illegible] баха цо боагIа [illegible] Российски Федераце [illegible] доша долле хIама дерзадарах йешам [illegible] да.

[illegible] эггара [illegible] къамаьл дир КПСС Ленинградски обкома секретара депутата В. И. Кочеткова. Цо дийцир гороаш юрташ тоаль дика кийчъяра, хIара сел шуй гороа, райони цIен боакхо йолча дукъ уйла болаш хилийтaра хьахьекхарча Ленинградций опытах хьаха. Уж тоаль кийчъяра [illegible] белгалдаьккхар оратора, — [illegible] да предприятей коллективех, общественностех шерра [illegible] гIортала хилийтар. Нах баха моттигаш тоаль дика кийчъяра бола городски районий штабаш [illegible] массехк шу да. Общественни [illegible] архитектурно - конструкторски бюрош [illegible] шера уж тоаль дика кийчъяра бола 400 совгIа проект [illegible]. Области бахача наха шоаш бола моттигаш дика тоаль кийчъярех [illegible] Ленинградлоша турпала оборона доалаш [illegible] гIолла [illegible].

Ярославле [illegible] гIаьча майда 40 квадратни метр кхочу [illegible] баха хIара сага [illegible]. Уж а хьайола а [illegible]. Ярославски облисполкома председатела депутата В. Ф. Терешкова [illegible] къамаьл деш. В. И. Ленин вахь 100 шу дизара сайна хIара нах баха пункт тоаль дика кийчъяра [illegible] Российски Федераце гороаш юрташ баха бергара [illegible] тIакхьайккхача ярославлоша [illegible] йолла хIама ду [illegible] инициатива [illegible].

ХIара гороа, юрт, предприятие тоаль дика кийчъяра боаккхо [illegible] дукхьала из ше бахьан ду хIама дац, аьнна, белгалдаьккхар оратора. Керттердар да цо наьха [illegible] хилар, хьара шоай гороа, шоай предприятия дукхаезаьйолийташ дилар.

Московски городской Совета исполкома председатела хьалхарча заместителя депутата [illegible] Исаева дагадоийтар, хIанз столица нах чубахача [illegible] 60 миллион квадратни метр хулаш хилар. Цул тIехь [illegible] дакъа хьаладаьккха тIом [illegible] чул тIехьагIарча шерашка.

ХIанз йистедаьнна [illegible] гIишлош [illegible] эггара [illegible] Москвах реконструкци яра генеральни план оттаяра. Оратора аьлар, город тоаль дика кийчъяра гIулакха Моссовета исполкома, райони Советашта коммунальни бохама Академе оагIорахьара хIанзарчуя доккхагIа новхьостех хургхиларга дог доаккхаш цо хилар.

Депутата Г. Ф-Р. Шафигова — Башкирски АССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместителя аьлар городийн болхлой поселкайн нах чубахача цIенгой фонд 1960 шерал тIехьагIа дIаяаза ялсамъялар. Боккха болх чакхбоахаш латт нах баха пункташ тоаль дика кийчъяра, гаьнаш [illegible]. Цхьабакъда, цу гIулакхашта эпо техника тIеэгIа [illegible] йолча хьакъ [illegible]. Оратора [illegible] РСФСР коммунальни бохама Министерствагара, гIишлоний, [illegible] коммунальни машиний [illegible] Министерствагара.

Приморской крайисполкома председатела заместителя депутата К. Ф. Кривченков аьлар пятилетка кхаь шера чухь край гороаш, болхлой поселкаш, юрташ тоаль дика кийчъярга 20 миллион сом дахийталга. Моттиганкарча Советаша цу гIулакхашта предприятейи организацейи низаш юкъеуш. Улицаш, майдаш, предприятеш, керда гIишлонаш хьагIъала районаш тоаль дика кийчъяра юкъе хьаккъа дакъа лоцу бахаш болча наха шоаша а. Цхьабакъда, [illegible] чуIe цIенош, коммунальни гIишлош хьалъяреи тоаль дика кийчъяреи темпаш берригa хьайлача хало доахаш дегIахара темпашта [illegible] хIанза.

Цхьабакъда, гIулакх керда гIишлош хьалъярах дахтта Iац. ДоархIаме да хIанзалехьа хьалдахь меддаьллар йоаккхо а йолий лорадяр хьалхьабери. Цуна дувзденна оратора хьалхашка оттадир коммунальни бохама ремонтно - гIишлош яра организацей дIахо а чIоагIъянза ярг ца хилара дош.

Российски Федераце юрта бохама министра депутата В. М. Гущина белгалдаьккхар 1966 шера из Министерство хьаяр юрт гороанкхара доархIамерча мазIане хилар. Юрта гIишлошъяраша (уж хIана 400 [illegible] сагон да) кхоачашдеча бахий объем укх тIехьарча кхаь шера 1,5-зза алсамъялнай, 1969 шера 1,6 миллиард сомага дIа а кхочаш.

Къаьстта уйла тIеухийт наха чуIе цIеной хьалдера. Алкха дIадахача шера Минсельстроя организацеша эксплуатаце дIаенай наха чуIе даьча цIеной пайIи ахи миллион квадратни метр, дукха а школаш, больницаш, поликлиникаш, кхыйола культурно - бытовойн коммунальни гIулакхашта лелоIе объекташ ца доархIам. Оратора аьхайтар Министерства 1969 — 1975 шерашка 60 совхозани 19 колхозани поселка хьалъеш хилар. Цунех хIанзар хила еза тIайоагIача хана йоагIарча юртарча нах бахача пункта кун долаш, хIаьта гIишлошъяраша гIишлош хьаляа Iилман лорал тIа [illegible] хила еза цунах.

Преннешка къамаьлаш дар кхыта депутаташ: Новгородски областе г. Чудова Некрасова цIерагIча № 1 йолча юкъерча школа хьехархочо Н. П. Просвирякова, КПСС Рязански обкома секретара Н. А. [illegible], Оренбургски областе Шарлыкски района Ратчински юрта Совета исполкома председатела Р. Т. Усковас, Краснодарски крайисполкома председатела С. Ф. Медунова, Удмуртски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела П. П. Смолева, Николаев цIерагIча Орехоски кIаьн дечa комбината (Московски областе) производственни Iомабоа инструктора К. А. Кузьминова, РСФСР коммунальни бохама министра С. М. Бутусова, Астрахански облисполкома председатела И. Г. Дружинина.

30 июле дIазо бола беш хилар РСФСР Лакхехьарча Совета сесси.

(ТАСС).

«ГРОЗНЫЙ» ЯХАЧА ТЕПЛОХОДА ЭКИПАЖ ЙОЛЧА ХЬОАШАЛГIА

Советски Дунайски пароходствана юкъе ха вай города цIи леладеш дола кема. КПСС Грозненски горкомо къахьегамхой депутатий города Совета исполкомо «Красный молот» завода коллективана тIадиллад «Грозный» яхача теплохода экипажаца шефски бувзам доттабелга.

Теплоходаца шефски бувзам лоаттабеча завода коллективо экипажага холхаш ду завода, города вахара доархIамегIарча событех, теплохода тIара хоам хьа а ийбу.

Теплоходацей цул экипажацей бувзам чIоагIагIа тассар а цар вахари къахьегами бовзар а дукхача кема чуяоагIача порте Измаиле яьд хилар город Грозне делегаци 14 июле дена 17 июле кхаччалца. Делегаценна юкъе бар «Старогрознефть» НПУ [illegible] мастер Н. П. Климов, В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ воккхагIйола оператор Социалистически Къахьегама Турпал РСФСР Лакхехьарча Совета депутат И. И. Везерников, «Красный молот» завода лакхерча частота токий участка мастер П. И. Кремин, Нохч-ГIалгIай АССР писателий Союза председатель Р. С. Ахматова, укх корреспонденце автор. Делегаци хилар Измаил порта причалашка латта кема волча. Йоалол дехьа наьха даха ше бутт а бахьккха хIаьтта цIакхаьчача кема экипажаца къамаьл дир саза дIакхаьчача вийнахь.

Теплохода кают - компане чухилар тха экипажаца торжественни вIашагIкхетар. Цига теплохода капитана Виктор Иванович Гинзв дийцар кемах, цун экипажах. 1969 шера хьалхарча ях бетта цо дахьача производственни таламох.

«Грозный» яха теплохода дехача кемашта юкъе дахнав 1967 шера 23 декабре (байракх урагIъяхийта хи). Из теплоход - толкача, дунен тIа гIолле шийна тIехьайийза баржаш, чакбена дIахулаш лола. Цун двигателаш 2500 гоара низ болаш а. Цхьа юкаш цхи танкер йига мог цунна. Кема тIа оттадйй кийнахь-бус миччa хана а моллагIа хаоттам бале а карахаш дIайига йиш хулийташ йола хIанзара навигационни оборудовани. Кема еррига управлени автоматизаци механизацин яь а тIехьарча баржашка дикагIа бIарг лакхара гидравлически тьалтьайеш Дунайна тIагIолла техкача тIаьнта кIалгIолла чаккхоалича хана Iолохье йиш хулийташ йолча рубка чу оттаь а я.

Аттa бац кема тIарча шерaкий къахьегам. Цу тIа болаш за [illegible] ре къахьегарaл совгIа, дикa салаIара а мел эца хIама. Цхьаннен шишшеи моттиг йолча каютаюкхе кубовкашкеи тарьена а экипаж.

Кема тIа оттаьча радиоаппаратура йиш хулийт порташеи кхьа кечашеи [illegible] оагIорахьара бувзам доттабе. Теплохода тIа оттаьча приемникашеи телевизорей йиш хулийт культурно салаIа меттел. Дахьенераш [illegible] деррига керда хIамаш хa а.

Укх шера 1 январе дена 12 апреле кхаччалца гарантийни ремонте оттадьтар «Грозный» яха теплоход. Ремонт йир «Обуда» яха (Венгри) кемаш ду завод яр. Теплохода экипажо шоай социалистически деккхараш кхоачашдара доахке еш, цу ханах пайда дика [illegible]. Кертера двигателаш вIашагIйоахачеи дефекташ [illegible] яр уж дIаьокхачеи [illegible] хана бахьи хилар [illegible] шишнии палубни кемана. Цу балха тIа белгалбаьнна воккхагIвола механик Ю. А. Бондарев, механик А. А. Романов, электромеханик С. М. Харитонов, рулевой Л. А. Кононенко, матрос С. Я. Симсельников, кхьбараш.

Балхий цхьалола дакъа экипажо шоай [illegible] чакхьаьккхар, теплоход [illegible] сиздагIа балха арадала йиш [illegible] хулийташ.

Теплохода сена даттача хана цун экипажа бахьча балха итогаш йинча кемай комитето «Коммунистически къахьегама тоарийн» яха цIи елар экипажа [illegible] цхьаьйтта члена цхьаннена а [illegible] социалистически яхье хьохкаш лакха хилара [illegible] социалистически дисциплина дика хиларах [illegible] совета комитета решенегIа 1969 шера [illegible] экипажа «Коммунистически къахьегама коллектив» яха сийлахьа цIи еина да.

ХIанз, дерригача советски халкъо а санна, Ильича юбилейна хетадаьча коммунистически гIулакхий лицевой счет делаеш а «Грозный» яхача теплохода экипаж. Экипажа дукха членаш заочне дешa бегIа школашка, техникумашка, вузашка. Экипажаца вIашагIкхийттача хана город Грозне яхача делегаце членаша шоаш шефство делаеча теплохода морякашта дийцар вай городах, коммунизм хьалъяра плананаш кхоачашъяра промышленни предприятей коллективаша чакхьахача къахьегама гIулакхех [illegible] делача вай городе хьийхар теплохода делегаци. Цига экипажа елар города мехкдаьттахойн [illegible] къахьегам белгалбаккхаш йола сувенираш а хIаьта шитта моттигерча авторий библиотечка а. Шуй аргIанна теплохода капитана а елар города Грозне музее уллаергйола форда сувенир (нихий роза).

Официальни къамаьлаш чакхдаьннача тIехьагIа экипажа нехарах поэтесса Ахматова Раисас йийшар вIашагIкхийттараша цар чIоагIа рази хинна тIамайна шуй стихаш, хIаьта судовой комитета председатела, рулевой Л. А. Кононенко лирически илли дахьар.

Измаиле шоллагIа [illegible] доаккхаш тхо гIийнар Советски Дунайски пароходства начальника Валентин Антонович Пилюгина. Теплохода экипажа шитта йоккхий ярах тхога гIолла города къахьегамхой бархал а аьнна, цо [illegible] города теплоходах юкъера бувзамаш кхы а чIоагIлургдоларах ше дог тийша хилар. [illegible] экономически [illegible] доархIам болаш хиларах.

[illegible] Советски [illegible] хиларах [illegible] Дунай тIа [illegible] советски [illegible].

Грозне делегаци Измаила [illegible] крепосте, пароходства [illegible] бахача цIеной массиве хилар. [illegible] педагогически институт, техникумий [illegible] дукха школаш.

[illegible] теплохода [illegible].

Тхо дIакхача [illegible], теплохода экипажа [illegible] советски [illegible] гIулакхий [illegible] Грозне къахьегама [illegible] лакхьергIаларах.

Теплохода капитана Виктор Иванович Гинева дийхар тхогара къахьегама города Грозне цхьа [illegible] доархIаш шоаш хилар экипажа цIерагIа грозненцаша [illegible]. Коммунизм хьалъеча, В. И. Ленин вахь 100 шу дизара [illegible].

Я. ПЛЕНКИН,
«Красный молот» завода партийни секретарь, город Грозне делегаце кулгалхо.

«СЕРДАЛО»
2-гIа агI., 31 июль, 1969 шу.

КЕРДА ЛОСТАМ — КЕРДА ТОЛАМАШ

Юртбоахама къахьегамхой вахара хьал лакхдара кертерча резервех лархӀа йиш я дӀахо йоданча хана дулх доаккхӀара лакхдар. ХӀаьта боахамашта хьалхашка латта декхар, цунна хӀувзадеина, дулх дукхагӀа декхара наьккъаш лохмага, царех бизза пайда эцилга да. Хьокъарда вай уж наькъаш тахка.

Из дош дувцача керттера торкхим тӀабахийта бехь бахача нахагара юртбоахама кагий хьайбаш ийдара, хьайбаш дӀахо интенсивно кхабара, уж дулх чулоаттадара. Ала доагӀа, цу декхарех дика ка яьннай тха боахамий хьайбаш леладерий. ХӀанзалца бахача цахагара 1,8 озар зӀамига бежли ийцад боахамаша. ХӀаьта дулх доаккхилта лаххдарга диллача цох боккха пайда барга.

Цу тайппара колхозашта, совхозашта пайдане резерв лархӀа еза дулха кхоабе кагий хьайбаш доаман даьгӀенашка леладар а. Из дика кхетаду тха специалисташа. Кхоачам ба лоаманка дажа даьийта ийс эзар бежан да аьлча. Бакъда, хьайбаш дажа дӀалахкарах доалаш дац гӀулакх. Кхетамаш вӀашгӀехьдаха ха деза Ӏулаш оӀашагӀдоххилга, даьгӀенех а цанех а бизза пайда эцилга. Из гӀулакх а кхетамца оттадаьд. Цу гӀулкхха, хьайбаш даьгӀейнашка дажа дӀадахийталехьа, хӀара бежана дозалген из се-борша хиларгем а хьожаш вӀашагӀтехар Ӏулаш. Ӏулаш вӀашагӀдеххар ишта: детта доахаш Ӏулаца 150 етт хулийт, царца леллийт цар Ӏаьсий а (бархӀ бутт баллалца носноех доккийт уж). ХӀаьта кагий хьайбаш се даршин борша дарашн вӀашагӀ а къоастадаь хӀаранеца 200 — 250 бежан а дуташ Ӏулаш дир. ХӀанзе а экономически тохкамаш ду тӀа специалисташ 1971—1975-ча шерашка деррига доахах 55 процент детташ дола доахаш хийтара наькъаш лохаш.

ХӀана тха боахамашка дулха хьайбаш кхабара лостам баьча хана керттердар да аххам замалахьа лоаман даьгӀенашка кхоаба а кхоабаш цар 8—9 бутт баьнча кагий доахаш «Скотооткорм» трестага доххилга. Цу гӀулакка лоархӀамегӀа дола хьал да доахан, керттерча даькъе, Ӏан бетташка дахкаргдола гӀулакх вӀашгӀехьдахкар. Цо торо хулийтаргъа доалаш даьгӀенашка дажа дӀалохийта хьайбаш дегӀа низ болашцига дӀадахийта ха йолаш хилийта.

ХӀанзалца из дийцар шеко йоацаш лоархӀаме да. Цхьабакъда терхал ца деш дита йиш яц из бехктокхаме гӀулакх кхоачашдеш белча наьха къахьегамхара уйла совйоаккхилга. ХӀана аьлча, хьайбаш леладерий хьинарах, цар шоай белх цӀенача дег тӀара барах тийша ва хьалхагӀа вай йийна экономически техна мероприятеш кхоачашъегга. Ала доагӀа цу гӀулакха а ледарло яьнц тха колхозий кулгалхоша, специалисташа. Цу гӀулакха района юртбоахама производственни управлене специалисташа етта а дах колхоза кулгалхоша дӀадоваийтад хьайбаш леладерашта цар дахача толамашка хьежжа, алапел совгӀа алча телара хьалаш. Ишта планах доагӀачул совгӀа хьайбашта тӀаккхетийтача дулхах боагӀача мыхах 50 процент лургда. ХӀаьта дегташ долча доахаина гӀулакх деча хьайбаш леладерашта дахкаш долчех дулхьашха дахача доахана тӀехьарен планал тӀех хьакхина Ӏаьсий уж неаноех къоастадалца тӀера а ца доваийташ хьалкхедича дийна волаш уж ваа а эза цар закупочни мыхах 50 процент лургда.

Шоай еча йоаккхонга хьежжа да хьайбаш леладераша тӀанийца лекхараш. Цар дош денлал ер шу чанкдоалаш района колхозашкара доахан 8200-нега дӀакхоачале, хӀара бӀаь Ӏатта тӀехьара 90 Ӏаса кхеде, дийнахьи буси царна тӀакхета дулх 600—700 граммага дӀакхоачаде.

ХӀаналехьа хьагуш да колхозашка дӀадоладаьча дикача гӀулаках хьалхинар. Ишта, А. Шерипова цӀерагӀча колхоза хьайбаш леладераша А-Хь. Магомадова, М. Несирханова опыте хьахьекх из. Дийнахьи буси цар гӀулакх доча, хьайбашта тӀаккхета дулх цхьан килограмага дӀакхоач. ХӀара колхозе цу тайппара къахьегаш хьайбаш леладераш хиларах торо хиннай тха пачхаьлкхенга дулх лохкара ах шера план дукхха тӀехкхоачашъе — 169 процент. Цул совгӀа, колхозхоша дош деннад шера план вортӀагӀа ноябрь тӀаккхоачаш кхоачашъе.

Б. ДЖАМАЛХАНОВ,
Назрай-Юрта юртбоахама производственни управлене кертера зоотехник.

БАЬЦАДААРЕХ ЕТТА МАШИНАШ

Баьцадаарий блюдаш доацача столове яла дукха безам ца боагӀа ха я хӀанзаръар. Цудухьа тхоай хьункъам сихагӀа вай республика городашка дӀакхачийта гӀерт тхо, баьцадаараш леладераш.

Оаха социалистически декхар тӀайийцад укх шера пачхаьлкхенга 15200 тонн баьцадаараш докха, планал 1500 тонн дукхагӀа.

ХӀанз царех эггара дикагӀа мах хула ха я. Баьцадаараш чуэца доладелча денз оаха городе дӀадахийтад уж 2000 тонн гаргга, парникашка кхеаь 210 тонн нарсаш 200 тонн совгӀа кабуц а йолаш.

Дукха ба районе баьцадаараш леладе ховш боле мастераш. XX партсъезда цӀерагӀча колхоза ах гектар хиллал мара йоацача теплицашка цхьабаранта 5—6 тектаро ца луш бола пайда лу. Волчанская Ксения Макаровнас кулгалдеча звеноца 4 тепличница я. Царех хӀаранге гӀулакх ду 1000 кв. метр йолча парникашка дӀадийнача баьцадаарашта. ХӀара квадратни метр лаьтта тӀара бархӀ-бархӀ килограмм баьцадаараш чуийцад цар хӀанале. Хала дац цар колхоза мел пайда беннаб ха.

Ишта из болх дика ховш ба XIX партсъезда цӀерагӀча колхоза Музычкина Ефросинья Максимовнан «Путь к коммунизму» колхоза Синчинова Зинаида Михайловнан парникаш лелаю звенош. БӀаьсти йоалача хана эггара хьалхь наьха истолаш тӀа оттейт цар цхьаннаьхье а йоаца нарсаш, помидораш, хоха буц, кхыдола баьцадаараш. Цу хана уж маьха мел еза хул ховш ма дий.

Шерра леладу районе грунта тӀа кхеду баьцадаараш а. 1368 гектар дӀалоац цар тха колхозашка хӀара шера. Механизаци йоагӀача тайпара вӀаштӀехьъаьнняц цига хӀанз а, бакъда култашца цига деш долча балхашка дӀалоза ахча кхоза-дмаза юхаметтаоттадеш баьцадаарашa.

ДӀадахача шера района 332.694 сом цӀена пайда белар цар. ХӀара гектара тӀа 142 центнер кхедар оаха уж (план яр 128 центнер), «Победа» колхоза (агроном нов. Оздоев) бенна пайда 131381 сом ба.

Баьцадаарий боахама рентабельность кхыча доакъошкарчул 1,4 процент лакхагӀа я тха.

Уж хьоахамаш дахка шоаш Ӏерг ца хиларах тайша ба колхозхой укх шера. Хьункъамаш дихкха хиннад. ХӀанз ца хаддаш вӀател оаха пачхаьлкхенна городе бахача паха эггара дукхагӀа акта нарсаш, помидораш, кабуц, кабачкаш, морковь, къона сибал, хохаш... дукха да уж-м. Ясса йойтаргьац хьена машина.

А. МИХАЙЛОВ.
Сунжерча производственни управлене баьцадаараш ихкара вола агроном.

ХЬАЛХА ЛАТТАЧА ЗВЕНО КУЛГАЛХО

Аьнне дӀайха ди дар. Шаьрача ара гӀолла дохкача аьккъашкара дош удйора чӀоагӀа хьекхача мохо, кхьачь ватта кӀа теркадерь. Ӏаьржача моркхаша къайлайоаккхаш латтар сигале. ЧӀоагӀа лаьца бе йоалаш ара некъ штурвал а йолаш, шийна хьакъоастаьча участке касарагӀа улла кӀа сихагӀа хьалъийца наж гӀертаж вар комбайнер. Кхераш хьежар из сигала, догӀа доладалалехьа ахьра дакха деза кӀа, йоадар цо шийпарча повкъостага.

...1961 шера шийн даьна-ааьнака, дезалца вера Нутаев Лаьча Салмнович Шелковской района «Коминтерн» яхача колхозе. Шеха ма кхочнига а массала ваха сецар из Старо-Щедрински станице. Пачхаьлкхенгара сеуда а пйна цӀеноп дир. Кхы хье ца луш колхозе балха вахар механизаторалла. Цунца балха белча повкъосташта хьалхарча деношке а деза белгалдаьлар хьинар долаш, болх сиха беш, коллективаца товш къона тракторист хилар.

ГӀулакх цунна дика довзаш хар. Цхьа шуш ах шуш даьнча колхоза коммунисташа шоай вутӀаранна дӀачуийцар къона механизатор.

Хьалхарча шерашка тракторесталла болх беш хилар Л. Нутаев, ялат чуэца доладелча штурвальнела хьежавир из. Ший шу дарнийчул тӀехьагӀа, механизаторий говзал лакхъю курсаш а яьха, шерпарча профиля механизатор хилар Нутаев Лаьчех.

1965 шера эггара хьалха вӀашагӀъехкар колхозе комплексни механизировании звеньяш. Цар болх кердача тайпара вӀаштӀехьбаьккха бар: къахьегамах луш бола мах хьаьнкахача продукце дукхалген дикален хьежжа тела оттабир, вешта аьлча боахама расчетагӀа. Колхоза партийни комитети правленей тӀаккха цу тайпарча звенова кулгалде оттавир коммунист Л. Нутаев. ГӀулакх керда, хала дар. Звеной членаш дӀатешабе безар боахама расчет гӀойленагӀа хиларах, балха из чӀоагӀа пайдана хиларах. Лелае звенога дӀаеннаь 1.100 гектар гураьхен бӀаьстийн аьйна культураш. Царна дар ка бола ялат, хьажкӀаш, дӀайийна баьцаш, технически культураш.

Хьарчьеча плананш уттайра звенона, хӀаьта по уж шерра шерра кхоачаш а йора. Кхаь шера (1966—1968 шш.) юкъера лаьрхӀа гектара тӀара хьнна ка бола ялат 23,2 центнер хилар, плананагӀа лаьрхӀача 21 центнера метта, дӀайийнача баьций — 180 тоннала меттел 222 тонн, и. кх. дӀ. Коммуниста Л. Нутаева кулгалдеча звенос хӀара шера 100—110 эзар сома маьха продукци йоаккхар, планови заданеш дикка тӀехкхоачаш а еш, хьайоаккхаш йолча продукцега дӀабоза мах а плановичул лакхагӀа бацар.

Звеньевой волаш кхаь шера болх беш 15 саг юкъе волча шийн звеной членех барт тайна, дика вӀаштӀехьъяьнна коллектив шагӀйолла хайра коммуниста Л. Нутаевна. Цу массанех а шерпарча профиль механизаторш хилар.

1967—1968 шерашка баьца балха хьаьвнанм дешаа хилара... колхоза партколма цӀа выинен елар ... Цу чакхдоаллаш доккха дикалетар хилар звенона: балха хьоахамаш лакха хиларах, цӀанови заданеш деррига хьокхамашта толаме кхоачашъяра йолхоза партийни профсоюзни комитеташа звенона сий дола цӀи елар — коммунистически къахьегама коллектив. ХӀаьта звеньевойна, чӀоагӀа сийдеш, колхоза юкъарча собрание коммунистически къахьегама ударника удостоверени делар. Цуа цӀи цӀабиха а Ӏо ца йоалеш колхозе сийлен Доска тӀа йоалл.

Колхоза чӀоагӀа дика могаваш, сий деш вувц коммунист Л. С. Нутаев. Укхаза из вувц шийн гӀулакх чӀоагӀа дезадеина, говза механизатор, юкъара гӀулакх доалача хӀанал дезагӀа дола саг санна. Звеной балха кулгалдеш волча цо чӀоагӀа терко ю бахьа, шийн звеной члений, цунна хов хӀаранена повкъостал де, цийца балха волча повкъоста бахьахьара, хьакъале хьехам бала, хӀаьта эшача хана доагӀар дунгара дезза... деха а. Партийни принципиальность бахьан делаш деррига колхозхоша чӀоагӀа сий ду коммуниста Л. Нутаева.

Шийн коллективе из дика агитатор ва. Балхах ше вӀалла мукъавоаццашехьа а, из массава нахаца хул. Лоацача хана салоӀача сакхьаьа пунна хов механизаторашца къамаьл де, вай мехкарча а доазол дехьарча а событех дувца. Дукхха дика беседаш яьй цо Московски Совещане материалех лаьца.

Общественни вахаре хьинаре дакъа лоац коммуниста Нутаева. ШоалагӀа хорж из колхоза партийни комитета членалла, станични Совета депутаталла хержав.

ХӀанз эггара леархӀамеча участке болх беш ва Нутаев — ялаташ чуэцаш. Цига хьалха латтаранца йоаккх коммуниста Нутаева цӀи.

Е. ФАРНИЕВА.

Гудермеса района трактористашта юкъерча яхье хьалхара моттиг ьякхар «Октябрь 40 шу» колхоза трактористa Дакаев Новрде. Цунна елар премии „Гудермеса юртбоахама производственни управлене, горкома комсомола Сийлен грамоташи.

Н. Дакаева цу колхозе болх бу из йиллача денз. ВӀашта шоаза Энгель-Юрте Совета депутатала хержав ма, хӀаьта шоай колхозе правлене член а ва. Из сенна болчаргара могаргба хьоккам эца.

СУРТА ТӀА: Дакаев Новрде.
И. Джамалова сурт.

Ялат чуийца доалаш латт

Ермоловски кеа тӀарча балхахарий совхоза механизаторашa 2040 гектара тӀа кӀан 300 гектара тӀа мукх кхебаьб. Цар даьрхӀадар хӀара гектара тӀара 14 центнер кӀан 15 центнер мукх чуба. ХӀанз сихбенна ялат чуэцаш ба совхоза болхлой.

Халисов Ваха бригадир волча шоллагӀча отделене хилар тхо. Укхаза юкъхьанцарча денош дезз болх бе йолаенна кхоачам балла йола техника а нах а. Цар декхар тӀайийцадар 10—12 балха дийнахь шоаш деррига ялат чуийца ваккха. ХӀара комбайнер 280 гектар ялат чуэца дезаш вар. Шерра лохжар совхозе социалистически аьд. Опыт йолча комбайнерий Байсултанов Вахай, Товмирзаев Лукъмана кхашкарча кемаша, дукхьола комбайнашка ялат чу а ийзаш, норма 12 гектар йолча сменах 24 гектар а кхы дукхагӀа а хьокхар ялат, хӀаьта 20 июль тӀаккхоачаш шоай план кхоачашъьь а баьлар уж, хӀаране 280 гектара тӀара хьувкъам чу а эцаш. Ишта тӀехлина болх бу комбайнераша Алдамов Хьамидел Висаитов Берсан. Цар хӀара денна 1,5—2 норма кхоачашъю.

Ялат дӀатоахача дика балха хьоккамаш доах хӀара дийнахь эладйеш тӀехкхоачашъеча шоферашa комсомольца Магамадов Билалеш Хакалш Лемасъ дукхача кхычав.

Совхоза кхашка шоай дешанна пешноцца къахьегаш ба юкъерча классашкара дешархой. Къаьстта цига болх беш ба штурвальникаш Исаев Лаьча, Мовлиев Шарудина, кхыбараш.

Цу отделене хӀаналехьа йистебаьннаб мукх горахи чуийцай, хӀаьта кӀа а чуийца доалаш латт. Кхашкарча чах дӀа а кхухьаш МТФ территоре тӀа аргӀаш лу.

Ча тӀера дӀадоаккхаше а оаха а оахаш, хьажкӀаш дӀайоаш латт из бала ялат хинначa кхашка. Из балх беш я йиъ агрегат. Норма 180—200 процент кхоачашъю цар. ХӀапалехьа хӀайинай мошача конвейера 700 гектар хьажкӀаш.

Кхашка болх беча агрегатешта доагори хийн цар болх беча дӀа тӀа а кхухьаш чуде. Техника болх мишта бу хьожаш бӀарг кхоабе ва шофер — ладчик, бригадира гӀоьнча Мойков Исрапил. Теппаше шийн декхараш кхоачаш ду шофера — газоэлектросварщика Чибиев Висас. Из дилла а механизаторашта юкъе хул.

Кхашкарча стане хьалхеча йоахк оперативни группа дежурства график, балхий план, хьокхамий доска, дикагӀчарна карара кара тела цӀе вымпелаш тел. Кхаш леладерашта юкъе кӀезига болх бац агитаторий группа. Механизаторашта деша керда газеташ, журналаш да. Стане стоалове а.

Бакъда, долла-хӀама дика вӀаштӀехьдаьнна-м дац укхаза. Кхоачайоацараш а ха. Масала хьокхамий доска тӀа белгалдеш дац комбайнераша хӀана денна а цар доаккха ялат а. Боевой листокаш, «Молния» яха доска ясса хул, байрах хьалйогӀ, цхьабакъда, хьалха латтар малав белгалдац, кхашкарча станашка а наха болх беча моттигашка а автолавка хилац.

ТӀагӀертта болх беш боахк цхьоалагӀча отделене ялат леладераш а. Уж 750 гектара тӀара кӀа чуийца бовла гарга ба. Кхашкарча чах аргӀаш деш латт. Мукъадаьина лаьтта оаха а охаш, мошача доакъара ялат дӀалуа.

— Шин - кхаь дийнахь ка бола ялат чуийца заргла тхо, — йоах отделене управляюще Зурмаев Балаудина.

Эррегача отделенешкара ялат хьатта кхухь. КӀа цӀен а деш докъалу. Болх беш я массехк ялат цӀенду машин транспортера. Кийчдаь ялат из дӀайийдеча пунне дӀадьу.

Я. ЦУЕВ.

КОМПЛЕКСАХ БАЦ БОЛХ

ЧӀоагӀа бехк баьккхар агронома шоферах, из шийн повкъосташца кха юкъе сецача.

— Из хьамаьл чувалча дергагӀа, — аьлар цунга совхоза керттерча агронома вогаметта волча нов. Мальсагова, — комбайнашта цкъа дӀа из аала аьнна вайтав хьо укхаза.

Агронома къамаьл гӀама дале а тхоно дика хийтар из миттa сагота волаш.

ХӀаьта а сагота хилар тайптайппара да. Сенна сагота ва хьо аьнна оаха хьаттача, аьлар цо:

— КӀа сихагӀа чуэцар, из за сона дагадоаллар.

Вешта аьлча, комбайнаш сихагӀа кхай тӀара дӀаллар деза агронома. ХӀаьта кхыдолчоа из Ӏа яха сагота а вац.

Да а да ялат сихагӀа чуэцар керттера декхар. Бакъда, вай хьункъам чуэцилга мича лоархӀ, комбайна тӀехьа лелаш ча хьагуллу агрегат, нух, сеялка ца хилча. Дукха ха йоацаш, КПСС обкома бюрос лаьрххӀа цу гӀулакха яь постановлени а ма йий.

Укхаза из дага ца йоагӀачоа, чара да. Берригаш а комбайнашта тӀехьа лел, бакъда кхашкара ча дӀо мишта доаккх, лаьтта оахий хьажа сага дагадехац. 1000 гектара тӀа шоалагӀа хьажкӀаш дӀае лаьрхӀаар «Ноурановский» сенлаше. Ха дӀайоаш латт. Цу лаьттах иттлагӀча даьхь тӀа а хинналц сеялкаш.

Юкъьаннa болабеннача хана хоаза кхьаьн мутӀарагӀа уттайра комбайнераша ча токхораш. ХӀанз из а деш дац. Массаназа а дӀайхьай кхийса дада аьла пийсса долча мукха чан паркхаш. Уж дьагуллеш цхьан метте гобаза деза тракторни волокушай. Цига шестеш ха йоае лац механизаторашта. Ах уллийе. Аллийсар йоахара кӀал доза.

— Полххаше а ше-шегӀа ча Ӏодет комбайнай копнителаш тӀера? — хотт оаха комбайнерашка.

— Дукха йоархӀаш я кӀина юкъе. ТӀаккха сплос санна деза ча дехьа дар санна лейжже Ӏоложац копнитела тӀера. Цудухьа оаха решеткаш хьа а йийхле шийн мукъах атт из.

ЙоархӀаш хьаш цар юцараш болакаш я. Ӏалаьмате дукха я уж хӀанз комбайнаш йоаккхача Гамурзиевски отделене цхьалолча кхашкa. Цар кӀа хьекха касарах Ӏо а диллa арда дезаш дар. ХӀаьта а укх шера цӀ жатка кхай тӀа йохийтаргьац аьнна шоаш яь чӀоагӀо йохае деш боацачоа тара ба укхазара кулгалхой. Цу тӀа кӀал кот а яьнна урагӀьахача болакий чӀегӀаша хӀане а маьлхага дика боссьабайтабац цу участка тӀарча ваьта оайт. Цу комбайний белабаккама боссача «сеялоза» юкъе дукха кӀа фийгаш дус, канаш Ӏолег.

— Ицхьайолча моттигашка марв хилан ца, — аьнна агронома са метта-м доалалар тха вешта...

ЦӀ комбайни эп укхаза хагаш гулдеш аппарат йоаллаш. Кхаш йолд цӀий-хьай кхийса ула из хьатӀадоагӀача Ӏай чӀоагӀа эшаргдола доакъар.

Хьувкъам комплексни хьисапа чуэцара юкъе доагӀа балхаш а дита лакхехьа вай белгалдаьча беса берригa низ дукхьал ялат арлара тӀабахийтача а хӀама хуларе а ше дар.

11-ча июле дӀабоадабелар совхозе ялаташ чуэца. 16 ди да из болх укхаза бу. Цу тӀа цу юкъа болх бе йиш йоацаш цхьа ди а денанц, нагахьа санна цкъа шоаза моркаша шоаш тӀех йовлаш Ӏочутесса тӀадам ца лоартӀе. Бакъда хӀанз а ах мара чуийца даьннадац ялат.

ХӀанал на? Юкъьаьнца укхаза болх бе хӀайолаеннача 16 комбайна юкъера 6 дӀаьлло еза а йохоза а. Юкъера лаьрхӀача итт мара яц болх беш. Шийн болх беш бонгаде аӀа а оттаь Келоев Баьлаудин кхыйола комбайн йоалае Таганрога вахача цу тӀа хоаве саг кораванзар совхоле. ХӀанз а цига латташ дила мег из.

Пайда бий тӀаккха агроном сагота хилар...

М. КАРАЕВ.

РОСТОВСКИ ОБЛАСТЬ. «Целинский» совхозе ялат чуэцача тӀаздина болх бу механизаторий КобрингӀар звенос. Совхозе дикагӀча комбайнерех волча Кобрин Тимофея шийн професси Ӏомаьй шийн сесага Раисанец вошийна Евгенинех.

«Девалл» звено, мукх хьекха а дийне оардаш в. Ялат дика доал — хӀара гектара тӀара 20 центнер.

Сурта тӀа: (аьрдехьаре вутте-аьа): механизатораш Кобрин Евгений, Раиса, Тимофей.

В. ТУРБИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

УДОБРЕНЕШ БАХЬАН ДОЛАШ

Пятилетка даьлагӀча шера зака хьункъам кхебара соахка гурахь оаршагӀбаьлар Ведана района къахьегамхой. Ӏай лаьттача шелало цхьайола культураш йохьаарах бӀаьсти юхае йийзар тха 650 гектар кхашкара ялат.

Сона хетачох, из ишта хургдар нагахь санна соахка деза тха кхаш леладераш лаьттан культура лакхъяра чӀоагӀа терко е баьннабецаре. ЧӀоагӀа теркам тӀабохийт цар кхашка удобренеш яхкара. Из болх картограммаша ма яхара бу оаха.

Цу гӀулакха дилла дертӀа йоакхо-еш хинача хӀанале а дика эргалоеш гуш я ялат кхедеча.

Ишта, К. Маркса цӀерагӀча колхозе дукхача хана деза шоашта хеттача тайпара кхашка удобренеш ехкар бахьан долаш лаьттай структура йохаьбир. Цудухьа хьункъам лакхагӀа хиначa шера а 10—11 центнерал тӀех хилацар.

Укх гӀехххьарча хана шоай кхашка удобренеш дукхагӀа ехка а хӀаьта ехкараш хӀара участка картограмма белгаяьеча боараме а ехкаш хиннаб цига.

ХӀанз ялат чуэца болабеннаб цу боахаме. Хьалхарча 60 гектара тӀара чуийцаб керда хьувкъам. Ала деза из участок дикагӀчарех йолцилга, хӀаьта а юкъера лаьрхӀача хӀара гектаро 20—24 центнер ялат ду. Хьалха кхедеш хинначул шоаза дукхагӀа.

Цу колхоза коллективо социалистически декхар тӀайийцад Даьхенга 1000 центнер ялат дохка. ХӀанз ялат вӀачуийлеча пункте дӀакхухьаш да ялат цу боахамера.

Йиса къахьегарца белгалваьннав ялат чуэцаш вола комбайнер М. Балаев. Шин дийнахь лоаман довкташка шийн комбайн лехкаш 10 гектара тӀара 25 тонн ялат аьрдад цо. Цул дукха тӀехьабусаш бац комбайнераш Б. Зуаев, Ш. Загаев, Н. Телиепов.

Во бац тха Ленина, Орджоникидзе цӀерагӀча колхозий кхашкара хӀанз чуэца хьувкъам а. Юкъера лаьрхӀача хӀара гектара тӀара 18 центнер ялат оард цар механизатораша.

Цу гӀулакхо хьахьоех удобренеш кхашка ехкарах тха боахамашта дика пайда болаш хилар. Хьалха из гӀулакх теркал ца деш хиннараш а кхетаргба. хӀаьта дӀахо йолача хана из гӀулакх кхы а тоаде хьожаргда тхо.

А. ЮСУПОВ.
Ведана района юрта боахама управлене агроном.

ДЕШАРА ШУ ХЬАТӀАКХОАЧАШ

В. И. Ленин ваь 100 шу дуза ди гарга ме гӀорт дукхагӀа оарцагӀвоал хӀара советски саг цу шийна товнӀат кийчдара. Тха района просвещене болхлой а ба цу сийлахьча шийлейна кийчо ец.

ДӀадахача дешара шера дикка къахьийгар тха школай педагогически коллективаша. Берашца беча дешара-кхетама балха дика хьоккамаш гойтар дукхача хьехархоша. Цул хьалха дахача дешара шерашц нийсдича 1,4 процент лакхагӀа яр районе 1968—1969-ча дешара шера успеваемость. Дукха кӀезигагӀа хилар классашка шоллагӀча шера чубисараш.

ХӀанз берий аххинара каникулаш йолча хана а кӀезига яц школай кулгалхоша а педагогически коллективаша а де дезараш. Кердача дешара шера кийчо яра доккхий декхараш да царна хьалхашка латташ. Уж малагӀаш да а хӀаьта цар уж мишта кхоачашду а хьожаргда вай.

Деша ха йола бер массах хьажара хӀара боа чу а утташ спискаш уттайир хьехархоша дешара шу кхочаш йисте а далалехьа. Соахка хиннарел 2500 бер дукхагӀа хургдь укх шера пӀар таш хьалхашка дагӀаш, верригта а 29533 саг.

Района эррегача школашка ремонтни балхаш деш латт. Цхьайолча школашта капитальни ремонт ю. ДукхагӀа ераш кӀир тохен басараш хьакхеш дезаш мара яц. Уж балхаш кхоачашдеча доккха дакъа доал лакхерча классашкарча дешархошен цар дайша-нанаша.

Белгалъяха еза хӀаналехьа Ӏаи замалахьа мел эшаргдоа доагор Ӏалашдаь яьнна школаш. Уж я Мескер-Юртовски юкъера, Гермачукски юккъерапа. Шалински № 4 йола юккъерапа, Шалински № 5 йола бархӀшерара, Пентаровски бархӀшерапа школаш, кхыраш.

Цхьабакъда, шоай автотранспорт йоллаше а доагар Ӏалашдара балхаш теса дитах Шалински №№ 7, 8 йолча юкъерча школаша. Шоай гӀалт хӀанзе а ... Дешара шу чуда а дадалехьа кердача дешара шера сихагӀа ремонт а яь школаш кийчъе. Ӏанна йоагӀаш йола кийчо е социалистически декхараш тӀайийнар района школаша. Цхьайолча школашка дика хьокхамаш гойт цу яхье.

Бакъда, цхьадараш шоай бехкагӀа доацаш тӀехьайисай. Цун бахьан фуд аьлча, из да дукхагӀча даьхье, гӀишлон организацеша из дош башха теркал ца дар. Йолаш яц ремонта эша гӀишлой материалаш. Республика просвещене министерства школашта ремонт яра къоастаь фондаш кхоачамбалла яц.

Геттара кӀезига я хьун материали тхоа туллаш эша материали. Уж ца хилар бахьан долаш ремонт е йиш йоацаш латт Бачи-Юртовски бархӀшерара школа. Тхов тӀа йилла шифер йоацандаь ремонтни балхаш сеца латт Пентаровски бархӀшерарча, Шалински № 6 йолча юккъаннарча, Автурински юкъерча школашка, Шалински № 2 йолча бархӀшерарча школа филиале кхычахьа.

Уж хиланза аргйоаца гӀишлон материалаш Ӏалашъе йиш яр района мах беча организацей. Бакъда цу гӀулакха дукха терго яц цар.

ЧӀоагӀа гӀадвугаш да укх шера Октябрьское яхача шерарча бераша 320 матти йолча керда хьалъяьча юкъерча школе дешаргхилар. Цу тайппара укх дешара шера эксплуатаце дӀачуяла лаьрхӀа яр Серженъ-Юрта юкъерен Йоккхача АтагӀа бархӀшерарен школаш. Хьа школаш ... хьежа дукха ха я. Цхьабакъда, дьагучох укх шера а цар цига деше тамаш а хӀана аьлча болх Ӏалаьмате шорттига бу укхаза.

Района школашта эшаргбола хьехархой белгалбаьб оаха хьегре а. Укх шера тхацига воагӀа 179 керда хьехархо. Царех дукхагӀбараш тха юрташка эггара хьалха боагӀаш ба. Цар вахара хьалаш Ӏалашдара оарцагӀбаьннаб юрташкарча советий председателаши школай кулгалхойи. Дика кхетаду оаха хьехархой вахара-бытовой хьалаш вӀаштӀехьдахарга хьежжа мара цар дешархошта бу дешара-кхетама болх а деттӀа хургбоацилга. Цудухьа хӀанзе а къоастаяь дьина а къаьстина ... а д царна лаьрхӀа квартираш. Соахкара Ӏа шайла хинна хилар теркал а деш бӀарчача Ӏанна мел эшаргдола доагор Ӏалашдеш латт.

Мадарра аьлча, вахара хьалаш дерттӀа ца хилар бахьан долаш соахка дукха летабар Новожизненски, Дуба-Юртовски, кхыйолча школай хьехархой. Цхьацайолча хана школера лаьетеш юкъагӀа йита езаш хулар. Укх шера цу тайппара хӀана хургдоаца гӀулакх вӀаштӀехьдоаккхаш я школашка къахьегамхой депутатий моттигера Советаш. Цу хьакъехьа шийтахьаре яхаш дола повкъоста ду хаккъа образование районни отдело.

Вокхаха лоархӀане да укх шера деза района юкъьаннарча школашка бераша аиъ шера меттал цхьаь шера мара дешарг ца хилар. Бакъда, ялхи воархӀ шу даьннача бераша подготовительни классашка дешаргда хьалхагӀа, тӀаккха цхьоалагӀча классе. Из деррига гӀулакх дика вӀаштӀехьдаккхара района дикагӀбола 120 хьехархо говзал лакхъяра республикански институте чакхьяьхача семинарашка хиннаб.

Кердача экспериментальни программах болх беш хургья укх дешара шера Шалински № 8 йола. Аргунски №№ 1.2 йола юкъерен Курчалоевски бархӀшерарен школаш. Цу классашка хьехаргдараш хӀанзе а белгалбаьб. Дешара керда планаши программаши яйзай царна. Ӏалашдаьа районе дешархошта эшаргдола учебникаш а. Центральни а юрташкарча а школаша еннача заявкашка хьежжа книжни тикашка дӀадихьад мел эшаргдола учебникаш. Дешара принадлежносташ, тӀабувха гӀирс, шовй ханнахьа дешархочоа эшар Ӏалашде деза даьша-нанаша.

А. БЕРСАНОВ.
Шела районо заведующи.

ВЕДЗИЖЕВ Ахьмад

Советий Іаьдал бахьан

[illegible]

1917 шу чекхдоалаши 1918 шу долалуш ЗІамигача Черсашкахье делаш яр полковника Кибирова а князе полковника Серебрякова а бандаш. Уж тІеккувра революционни уйлаш йолаш болча наха, боабеш дІабоахар пар повстанцаши пар кулгалхойн. Массе тайпара герз, цу даькъе артиллери а, йолаш хинна Кибировеи Сибряковеи Іалаьмате дукха бандаш дентара дента хьуьръювлар, шоашта духьале йоацилга хоалуш яр. Цу хьалашка ЗІамигача Черсашкахьара князий бунт йохаяв шоашта новкъостал дейга дийхар С. М. Кировгара Черсашкахьарча повстанчески болама кулгалхоша Калмыков БатІали Катханов Назарех. АттагІчарех дацар декхар, хІана аьлча БуротІа а сел дукха дацар революционни эскара доакъош, цу тІа а циген гонахьарча моттигашкех даим мятежаши аІекханитта довлаш латтар, цул совгІа цІенханитта кхерам бар Моздакен цуна гонахьен чІоагІбенна баьгІача бичераховиашкахьара, цхьабакъда, ЗІамигача Черсашкахьарча повстанчески болама новкъостал даьза дарг ца дилар гуча дар.

Цу хана эггара хьалха уйла тІасецар Орцханов Хизарий отряда. С. М. Кировеи Ной Буачидзеи отряда хьалхашка декхар оттадир — князийн кІайча эпсарийн мятеж тоІаяра ЗІамигача Черсашкахьарча повстанчески болама новкъостал де.

Декхар аттачарех дацар, цхьабакъда, Хизар шеко йолаш вацар шин отряд цунах доархІаерг-хиларах.

Калмыков БатІал керте латтача черсий повстанчески отрядаца цхьана тІема декхар кхоачашде йолаьлар Орцханова отряд. Геттара ІуйрейІна кхаьчар уж полковника Кибирова отряд латтача Змеевски станице. Цкъаьнахьа шоашта хІама тохарг яа йиш аьна дагаданар полковника, цхьабакъда, дага а доацаш чІоагІа пулеметаши топаши еттеш долаьча довно корзагІаьлакхар Кибирови цун бандеи. Цхьа кІезиг-дукха еха духьале ьвчул тІехьагІа бІвдал тІехьашкахьа едар дукха шин цах а бодбайта, дукха теран тІема кхоьчами кІал е бусаш. Полковник Кибиров ше кІал ца вусаш хьалла кІалхарваьлар.

Астемировой Ахловой яхача черсий юрташкарча наха низаш деш яр моттигера коммунисташи большевикий гадоахараши шоай кара дІалулга дІадехаш хиена моттигерча бІаьхийча наьха баньаш. Цу бандатара гера Іоманнза е моттигерча Советашта тІабесса кхерам дІабеккхатта а дайрделаш дацар гІулакх.

Черсий повстанчески отрядий штаб латтача Астемирове бийсаьна дІанкхаьча Орцханов Хизара отряд салеІа сецар. Цхьабакъда, шоллагІча дийнахь сецна Орцхановга хабар дера, черсий повстанчески отрядий штаб хІайча бандаша гобь а латт. Калмыковнеи цун штабаи хІалак хилара кхерам тІа а бессаб, аьнна.

Х. Орцханов, цу сахьате ура а иккха, шин отряда цхьан лаькъаца гобаь латтача повстанций штабе новкъостал де оарцагІа вахар. Орцханов Хизарий отрядо хІайча бандиташта тІера герз Іоийцар, хІаьта повстанций штаб хІалак хилара кхерама кІалхарьяьккхар.

Орцханов Хизара, шийна детадоагІачох, укх тайпара юкъ гражданска тІемо шерашкарча шин захирцара из эпизод:

«ШоллагІча дийнахь гІулакх ше ма дарра дувзи хибар дахьийтар сога Кировеи Буачидзеи цІерагІа. Дукха ха яьннехьа распоряжени кхаьчар: герз хьа а даькхе, дийне чубоалла беррига кинаши Астемироверча мятежа керте латтта нахи, шоашта бакъахьа хеттача тайпара чакхдаха гІулакхаш. КхоалагІча бус, бийсаьна 2 сахьат даьнна хургда аьнна деттача хена, кхозза йоккха топ кхоссар сога моостагІчуна бІу латтача оагІорахьа, ультиматум яхьийтар герз Іодилла а мятежа кулгалдеш хиана князашхой эпсарашхой бола цах хьакара а баьнна. Ультиматум кхоачашбир. Мятежникийн хьалхагІа Калмыкова отряда юкъейоагІаш а хиние, цул тІехьагІа тхо похода даьнна долхача хана тийшача балхегІа тхоцара дІа а хъаьста, мятежникашкахьа яьнна хиянача «шариІатски колонна» доалахьа хинна ши йоккха топ, кхо станций а, е эскарий а, е духовенство а, шоай хамкъаш дукха доалкадар деце кхы е гІалгІай а, е черсий а къахьегача халкъаша юкъе цхьаккха хІама хиеца ца хилар.

Шо-шегІа кхетадеш да, Черсашкахьарча шоай хьашашта гІуадих де йиш хулийташ йоа иззамо торо карара йоалийташ гІалгІай духовенства Іаьдал ца хинна хилар, уйлаш а яр цар цхьатара, хІана аьлча цар а вокхар а лийрхІар къаьнара хилаш юкатІайсалесга дар. Цунца кхетаде дезаш да, гІалгІай духовенства викалаш, шоаш Іехабь нах шоашта гонахье а баьхна, лийцараш мица БуротІа йодаш йоача Орцханов Хизарий отряда Моччий - Юрта духьалбахар. Цар кхерам тІатувсачох дІадийхар мятежа кулгалхой мукъа боалийтилга, из ца дой, отряд Бурогахьа хьалчакхйоалийтаргьяц шоаш аьнна дІа а кхайкадеш. ХІанз уттадаь бахьан а тхьовра санна бІаь шераш хьалхагІа дениз хьадоагІа гІалгІайн черсийн хандкъашта юкъера воівал дар.

Х. Орцхановна дега а диэр коти нуьцкъета шоашта тІехьара нах а тІехьа (артиллеристаши пулеметчикаши) са отрядах хьатехар. Верригача мятежникешь Іуйрейна 9 сахьат доалаш герз Іодиллар. Мятежа кулгалхоеи «шариІатски колонна» кулгалхоеха 17 саг лаьцар».

Ма аьрра аьлча, Орцханов Хизара отрядо черсий повстанций отрядаца цхьана дІебаьккхар моттигерча Іаьдала организаци Черсий партийни организацеи тІабесса хинна кхерам.

БелгалйоалаШ и цу событеца юкъаенна йола цхьа эпизод. Черсий духовенствои хьал доа нахи машар бе могаш бацар мятежа кулгалхоех 17 саг лацарна дувзаденна Советашта лоаттабеча къовсаме шоаш доккхал деш хинача отрядах боалар. Цудухьа сиха шоай викалаш бахийтар цар гІалгІай духовенствага лийца боахка нах Орцхановга пар мукъа хецийтийтага дехаш. Цу гІулакха пайда эца гІерташ черсий духовенства викалеша моттийта кертагІдоахар бІаьшеренашка черсийн гІалгІайн къахьегача халкъашта юкъе латта вежарий гІулакхаш. БІаьшерешь хьалхагІа дена вежарий санна дахаш хьадоагІа, йоахар пар гІалгІай духовенства викалешка, цудухьа тоам бий гІалгІашта черсашта халахетар дар. Цар геттара дика кхетадаь хургдолаш дар е кинзиь доацача духовенство викалаша яхар де. Цо царга дІаьалар, черсий къахьега халкъ чІоагІа лоархІаш ше хилар, цхьабакъда, хІанз ше лийцараш черсий къахьегамхошкара парггІато яккха гІиртараш хилар, революционни Іеьдалий, белгала яьнна С. М. Кировеи Н. Буачидзеи, приказагІа ше дехь хилар. Цудухьа, аьлар цо, лийцараш мукъабалийтара хьакъехьа къамаьл де а хьашт дац.

Цхьабакъда, из къамаьл терхалдахар мятежа кулгалхой мукъабаха гІиртараша. Лоаман сага цІий пхьа ца лехаш дица моттигаш, аьлар пар, хІаьта тха декъашта тІагІолла тІех а яьнна [illegible] гІоргьян. лийцараш а айна йода Орцханов Хизарий отряд. Пхьа лехаш дола Іаьдал дагадоийтар, Орцханов ше гІалгІа хилча гІалгІачох хІама дерздац цо, цІий Іо хІаьта а дохийтаргдац, нийсхаа йоакхаргхиларах кхераш, аьлига дар цар. Цхьабакъда, Хизар из къамаьл дукха дІаьхде доац вахар, команда елар цо:

— Хьалхалхашка вала, пулеметчих! Вай дІадолхаш духьала мел ваьнначоа пулемет еттаргья Іа!

Цул тІехьагІа шейна духьалбаьнна лаьттача наьха тоабага аьлар цо:

— Ций хьашт доаца вола саг ьттехьа дІаюстара а ваьле никъ мукъа хеца!

Духовенства викалий делах хилхозар, сиха мукъа битар пар никъ, парна тІехьа тІехьашка хьаьр тоабa а. Орцханов Хизара ше аьнна доаш кхоачашдерг мичад аьнна шеко йолаш бацар уж. Из дар революционни декхар кхоачашдеча кхьовх Іалатеп е Іаьдалех дезатІа лоархІаш хиннача а шин революционни сакхетамна царех дІахьачча а бІухочун гІулакх.

Орцханов Хизара отрядо ниттта кхоачашдир КъилбаседА Кавказерча революционни болама кулгалхоша С. М. Кировеи Н. Буачидзеи тІадиллар лоархІаме гІулакх.

ТІехьагІо, цу 1918 шера, хІаьа кха а хила йийзар Орцханов Хизарий отряда Черсий - Балкхарошкахьа, цхьабакъда, хІанз хулаш — Нальчике. 1918 шера феврале Пятигорске Тирка йистерча халкъий шоллагІа съезд хиннача тІехьагІа вазкъала гІулакхаш эттар Нальчике Советски Іаьдала лард бухъякха гІерташ дуккхача кІайча бандаша лелараь тийша бахкаш бахьан доалаш. Цига черсийн балкхаройн повстанчески отрядашца гІулакх чакхдоаккхаш яр Орцханова отряд, хІаьта кІайбандаш йохаяраи Советски Іаьдал чІоагІдарих цо парна дикка новкъостал а дир.

ТІехьагІо, 1918 шера 20 ноябре, цу деношкара событеш ше юкъецаш, Терски республика къахьегача халкъий V съезд БуротІа хьаеллача хана Серго Орджоникидзес яьхад: «Натахьа санна Нохка Черсашкахье Серебрякова доала хІал Іазал озеш хиннаяле, хІанз гІад а даха ала йиш я йайта, Нохкха Черсашкахье ерригa а советски я.

Нагахьа санна ЗІамига Черсашкахье цкъазе шин кнзий ахинцела кІалхуьтташ хиннаяле а, ЗІамига Черсашкахье оарцагІъелар батьяи долаш, уж князаш дІахьбераш болабь дІабаьхаб, кІалхарболла гІерташ лоамашка дуккъа боахк, цхьабараш вай долча чубоахк».

Цу гІулакха доккха хІама хаьрагІдьаьнадар Орцханов Хизарий отряда.

Орцханов Хизарий отрядаца даим бувзам лоаттабеш а массе оагІорахьара цунна новкъостал деш а бар, масала, Ахриев ГІапур, Албогачиев Юсап, Гойтов Іадал - Хьаниз, Костоев Бексолта, Зязиков Идрис, Альмурзиев Хьусейн, Альтемиров Махьмад, Маматиев Эзарха, Тутаев Зоврбик, Алиев Мудар, кхьбараш санна бола гІалгІай революционни деятелаш. Революце меттахьа хьоадаь лоамая къахьега адам халача хьал тІа эттача вахара бекъдолчунга бода никъ лехаш диннача цу чоалхавеча хана массаьхьа а лелаш дукха групирошкаш, тайп-тайпара политически партеш яр каст-каста хІаране шин шин демагогически платформаш кьауттаеш, шоай авантюристически уйлаш кхоачашье гІерташ, ваха шоай аьнни тІаоттаяр дукъе къовсам лоаттабеш. ГІалгІай коммунисташи революционни деятелашеи даим политически болх бора Орцханов Хизара повстанчески отряда юкъе. большевистски парте, Советски Іаьдала политикат, уйлаех, декхарех кхетабора уж. Цу бахьан новкъостал доре повстанций революционни дисциплина чІоагІъяра, моральни дог айдара.

Грозненски картонажни фабрика болхлоша кхоьчча материалийн отходийн чотах укх шера арахийца наха чІоагІа хоалта продукци 30,6 эзар сома мехка я. Цунна реализаци ярах хинна пайда 15,6 эзар сом да. Уж къахьегамa толамаш доахача къавстта дика къахьийгад Р. Пайзуева. Цо хІара сменагІа норман 160 — 170 процент кхоачаш а ею дукха материалаш кхою. ХІанз гІадоагІача шера чотах къахьегаш ва из.

СУРТА ТІА: радиоприемникашта лархІа упаковкаш ею за Р. Пайзуев.

И. Пляева сурт.

УЗБЕКСКИ «МАЦЕСТА»

Метидаьттем гаэи долаш бар укхаза латтам чехеш тохараш, хІаьта кораьдир дІайхо эий да. Лаьттенна кІелкерча шей хьесторе низ болаш кІеж тохар цо. Скавенна чура дааления 19 атмосферага дІакхаьчар.

Наманганси областе геологоразведочникашта корадьчоа уйла тІаьхийтар Самашко цІерагІча курортологеи физиотерапеи Іилматохкама института экспедице. ХІанга дукха за ялепоьла Іилматохкаше гучадьялар чертаксим хий бальнеологически гІулакхашта чІоагІа дика а эффективни а хи.

ХІанз «Чертал» яхача санатора доалахьара гІерсаш, коаи бу «Правда Востока» яхача газета, 120 гектар дІалоацаш да. Курорт ерригача Союзе гІоръяьккхай минеральни хий доалаче дарбо, са паргІатдоаккхача лоаман фоно, маьлхо, дукхача гаьнаша.

Анош долаш, мальханш паlаш, деган цІекан лазараш долаш болча нахах хІаьа бетта 1000 совгІа саг тІаьц санаторе. Укх тІехьарча пхе шера шоай унахцІено тоаьлй укхаза ах миллион совгІча саго.

Укх гаргарча шерашка здравнице хьалъоттаргья пансионатеи дарбаи помещенойи корпусаш, къаьъергья керда павильонаш, пляж а йолаш керда пруд оттаергьа. Пазкха тазанерчул цкъаи аказзен дукхагІа унеой чуэцалургба курортега.

(АПН).

БЕРАШ РАЬЗА 'ДА

ІалаМа хозача моттигe Урус-Мартана районе Шалажински чІоже ула «Раздолье» яха пионерски лагерь. Шерра-шера укхаза шоай ахканарча каникулашка салеІаш хул 1600 совгІа дешархо. ДуккхагІча даькъе уж да просвещене, Іилман учреждени болхлой бераш, царца цхьана салеІаш хул энергетически промышленноста болхлой бераш а.

Дика вІаштІехьдьаьккхад лагере бераша сакъердаме салаІийтара гІулакх. Йийтта отряда бераш хозача цІеношка - дах. Тайп - тайпара мероприятеш чакхйоах, шоай пионерски цІагІа шашкех, шахматех, доминох доах. Цу чу я библиотека а.

Дийнахь сарралца спортивни майдан тІара гІараш хадац. Укхаза планага хьежжа дукха спортивни яхьаш чакхйоах. Масала футболах, баскетболах, волейболах, кхача а спортивни тайпаех хьалхле яккхара къовсамаш лоаттаду отрядаша шоайла. Цул совгІа доаллахарча машинакхьахой «Рассвет» кхача лагерера спортсменаш а ух акхарцига.

ЧІоагІа безаденна бераша экскурсешка, гаьнарча походашка ухилга. ЗІамагІлола бераш экскурсешка ух. ХІаьта доккхагІдараш — походашка. Массехк дийнахь цига а хиле дукха кердалараш дайза шІабоагІа пионераш.

ШоллагІча сменах солоІачарна лаьрхІа чакхъяьхача мероприятешта юкъе массанена а чІоагІа хоза хийтар «Хьуна дий» яха цІей. Хинна а хирнадар бераштa цу денах бокъонца долл цІей. Дукха хъахьийтар отрядин вожатеша, воспитателаша, пионераца цу денна кийчо ей. Хьаьший а хьийхабар бераша цу дийнахь шоайцига. Дукха хьула яьйленаш гучальхар пионераштa цига баьхкача хьун боахама болхлоша. Кхераме долча оакхарех лаьца дийцар бераштa, гучадьккхар моттигерча хьулагІара цхьайола баьцаши комараши наха зуламаш деш хилар, уж иишта къоастаеза, царех ишта лоравала веза дийцар. Цул тІехьагІа документальни кинофильм а хьекхар бераштa.

Цу тайпара мероприятеш каст - каста кийч а еш чакхйоах лагере.

Белгалде деза бераштa лагере кийчбу кхача дикеи чамболаши хилар.

С. МИХАЙЛОВ.

МУЗЕЙГА ЖОП КХАЬЧАД МОСКВЕРА

Укх деношка Шелковской района Каргалинскерча юкъерча школа исторически музея Совета цІерагІа дог гІозвоаккхаш хоам кхаьчар Москвера: исторически музея членашка цхьа бутт хьалхагІа даькийтача письмона жоп делар КПСС ЦК секретара Михаил Алексеевича Суслова.

Укх тайпара дар дешархоша письма язлара бахьан.

Школа исторически музейга групповой фотографи хьачудеаар «Каргалинская» станице яхача М. С. Романовас. 1940 шера Москве Шеча майда тІа дьаьккха диикал из. Сурте тІа хиннараш паччахьалкхен наградаш ийца Ставропольски края хьалха даттараш бар. Цу хахарча администрацина деленех Ставропольски крайна чуйоагІаш хиннай Шелковской район.

Сурте тІа наградаш ийцача хьалха латтарашта юкъе латт М. А. Суслов. Цудухьа дешархоша цуга письмо яздьар из сурт наьа даькхаа а Ставрополье немцаш дІалаьцача хана партизански болама краевой штаб мичахьа хиннай а хетташ. М. А. Суслова тешал ху сурт цу хана даьккха хилара. ХІаьта Даьй - мехка тІоь болаь хана партизаний штаб Кизляре КПСС горкома кийстене яр йоал це.

Школа исторически музейна совгІата «Ставрополье сийлахьбоккхача Даьй - мехка тІем тІа», «Ставрополье сий даьккхараш» яха ши книжка дейтах М. А. Суслова.

Письмо чакхдоалаш нагирхоштa военно - патриотически кхетам лучеи советски халкъа ирсагІа йоача традицешта пропаганда еча толламаш дахар довш лоаца боакх М. А. Суслова исторически музея доакъашхошта.

Е. ФЕДОРОВА.

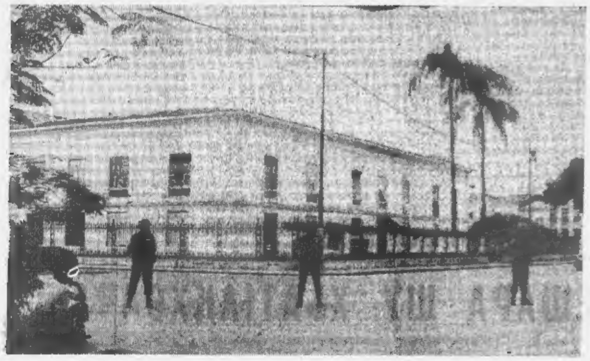

Образоване системана демократизаци елгеи университета гІулакхашта хьожаду ахча алсамдоаккхилгеи дІадехаш болча студенташна лира доваш деш ба полицеи герзашцарча низой салтийи Эквадоре йоккхача городашка.

СУРТА ТІА: студентий демонстраци болча Гуаякиле яхача городерча университета терроторе тІа летта герзашцарча низой салтий.

ТАСС фотохроника.

ДОТТАГІЛЕН ВИЗИТ ЧАКХЪЯЬННАЙ

ГАВАНА, 28 июль. ТАСС-а корреспонденташа А. Ивановеи В. Шукмеи хьахой?:

Истельнай Куба берда йистошка яь советски тІема кемай отряда доттагІала визит. Гаванерча Куба Революционни тІема Форда флота цІенош хьалхашка (шоа оттадьтар Кубински моряки сийлех ха доттагІала беседа хилар советски морякаши тех уж накъьебаха баьхкача Куба революционни тІема-форда флота командующеча Альдо Сантамарианех, Кубино-Советски доттагІала Ассоциаце председателе Антонио Нуньес Хименесаи, кхыча новкъосташтa юкъе. Советски кемай отряда командира, контр-адмирала С. С. Сорланa варгара дийхар советски моряши безамца тІаьцарах кубински халкъа, Куба революционни правительствана, новкъосте Фиделе Кастрона шийна баркал ала.

Итташ эзараш гаванцаш хьаьшийи накъьебаха Гавана йисте баьхкабар. Цар доттагІала визит кубинцашта йиш ца луш дукха ха дІагІоргья.

Вежарий мехка яьккхача хана дукъхаза а фабрикашка, заводашка, школашка безаме цІагІбеттабелар. Советски морякаша хакъа яьлар 26 июле 1970 шерара сафа йодаеищана Матансаса провинце шекара эрзьоккхача.

СССР ТІема-Форда Флота да веладча дийнахь Куберча советски хьашашта безаме вошаи баьккхар уж болча венача Куба Революционни герзашка къйнчлаьта низай министра Раэль Кастрос. «Советски Форда-ТІема Флота сийлахьа белгалара да, — аьлар цо, — цуцо ахьана белгалдаьккхар сийсе лерхІ тха парте, тха правительства, тха герзашка кийчлаьта низаша».

Кубински кепайоазово шерра язьеш цІавдайнайоа» советски моряки визит. Цуна хетаьлаьш лаьрхІа 27 июле арахийна «Гавана» яха газета. «Советски вахаппара доттагІад, вошал, дег тІара безам», — цу тайпара керте а халаь кепатехай «Гаване» цу темай йода материалаш.

ООН-а НАБЛЮДАТЕЛЬ ВЕР

НЬЮ-ЙОРК, (ТАСС). Суэцки канала зоне 27 июле йоккхий топаш еттача хана вийнав ООН наблюдатель, шведски майор Б. Р. Плейн. Из хиннав канала малхбузехьарча йистерча Майк яхача наблюдательни пункте.

Из хьахойт тахан ООН штаб-квартира кепатехача Гаргарча Малхбоалерча ООН наблюдателий группана керте латтача инарала. О. Буллs довесенега хьежжа оттадаьча Кхерамазех Совета документа тІа.

Американски агентствашка дега хоамашка лахьача ООН наблюдатель вийнав израильски йоккхача топа пхеве.

Доазол дехьара

ИТАЛИ: КХЕРАМЕ ШАНТАЖ

Италера правительственни кризис, тІаьхьара денош тоаркахьятуа тІемьагІа, кераяча фаега йоалаш дитт. ХІанз, ер муьгІераш вадеи латтача хана, Мариано Румора йиь политически парте — демохристианий, республиканий, социалистий, ИПС-ех дІакъаьстача унитарни социалистий — викалаша консультацеш ярах а керда правительство хье торо хилашар. Цхьабакъда, республика президента Румора «шерра малхаг» сина хиларах левоцентристски коалици, итальяншка из вахара, дІаьхха «нна кердакха» гІортаргвац вага дац хьажа хинна премьер-министр.

Цу юкъа массе тахен достаеи кепайоазово дІахо кепает мехкара событеш дІахо легІаякха таолуш хиларах санна, иштта тахана кризисага кхоачаваь долаь бахьанех а йола шерра материалаш. Шийна тераш тІаозаш я мехка тахан латтача хьалаи оай шу тьалхагІа «инаралаша барт вІашагІболлаш» лаьттина дина, болгаддаьпачоадa юкъера аналоги йоалаеш йола «Поэзе сера» яхача газета передовой.

Къахьегамхой къахьегама хьалаши вахара тоадеилга, образоване мехкІехо лоравалга системa хоттилга аІадехаш, хьабе болх ца хиларна кхы дІахо мишао бе ца довр болха хІачьарча тьалашка чох а шантаже аьккъа тІа дашнад аьттехьара пилаш. Дукхача обзоонвателаша, цу лаьтте доазол дехьарча а, шоашка хаттар ду тІанзарча событей лелам 1964 шерарча гІулакхий планагІа «тІоагбаn-хьоге» Иштта сагото ярa бахьанаш кІезига дац. Рима цхьайолча районашка «чІоагІа куэж эш!» е «Деррига Іаьдал тІемахошка!» яхараш санна, йола цІевой венаи тІа дазь йоазош вай дуща а хьаьнаи. Ца хоьш а корта боалаш а лаьхІа метагІболаш я цхьаметтел забастовщикашта дуккхада гера доаккхаргда ше аьина инарала Джилио Палерме яь завелеиш. Цхьабакъда, деш йола къамаьл, кхдаьдар укх деношка НКП Политбюро члена Джан Карло Пайеттас «Унита» яхача газета тІа хоржа хийнзош профессионалноп доеш а вошеш, мехкара политически хьал хинача, тІема гІулакхашои тІема устешаеш юкъа цхьаьнкха хІама лодача лешашта дІа-кха дагабvалаи хиначa итальянски эскара лакттерча эсарий сонешаеи хьакъехьа да. Оборона министерство сихьелао уж лаьнош бахьаи аьнна хьахайкеле. Цхьабакъда, пунна цхьана во тардазар укх тайпара деша тІаьзлаь къахьта шоай тайпара иеркуляраш йолаш хилар:

«Герзашцара низаш юкъе захара торош хьадекхьа уйлаезартта...»

Мехка чІоагІа уйле тІанзар тІема эсарий ассоциаце дІайоаржаьча циркуляра тІара цхьайола моттигаш ІойийзаІьа Болонья города мэра Гуидо Фанте дахча къамаьло. Цу письмо тІа—циркуляра гІа юш дахе лораз эскар цкъьалашкха торо хиларах. ТІемеи граждански наха юкъе дехаш да, йоах письмо тІа, гІулакх дІахо дохьалургдолаш бола кулгалхой, нах хІанз баш аьнна. Цхьабакъда, оаха дІакхайкаду, цу денах тха мийсагІа йола уйлаш хилао. Теша метаргдолаш болж нах кхы а болаш ба герзашцарча низой мугІранка санна, иштта уж доащача кхачахьа».

Иштта я, белгала, нах ца беш йита метагІйоаца цхьайола фактиш. Цхьабакъда, пунна цхьана, белгалдоакх аьрдехьарга кепабоазао, уж ларбе а лаьца, барт вІашагІбеккаш тІема перевороташ а гІерташ хилара хьакъехьа тІехдаьта хабараш арлоахилта политически шантаж лелаераштa аьттув болаш да. Иштта шоай дикагІа аьттув хилайта гІерт уж шоай партнерашкахьара Итале правительство вІашагІболларна дувзадена хІанз латтачa консультацешка.

Рим (телефонаа)

Г. БАУТДИНОВ,
АПН соб. корр.

СПОРТ

Дешаргой Ерригасоюзни XI-ча спартакиада зачетах шин доІамарча кІалтазагех латера яьхаш хилар дукха ха йоаллаш Ереване. Чемпионе ши яьхара къовсамаш лоаттадеча 18 сборни команда юкъе вай спортсменаш а бе.

Дика хьоккаваш гойтер «зевшка» грозненца Абдумуслимова Сайд-Эмина. Эггара дейІа дозал долчарна юкъе борза медаль цунга кхаьчар.

* * *

Россе Къулбельаи профсоюзий спартакиада зачетах командии хьалхале яьккхар города Азове хиннача яьхьцна декъа лоьцар Нохч-ГІалгІайчен команда. Цига кхоалагІа моттиг яьккхар. Дика хьоккаваш гойтар кхьашка Козырев Примакоеви. Призовой моттигаш яьхар цар.

О. НИКОЛАЕВ.

ДИЙНДЕННА МУГІАРАШ

СССР Іилмай Академе документаш юкъеметтауттадечеи консерваци ечеи лаборатора болхлой вІаштІехьдьаьккхад А. М. Горьке творчески лаборатора кхукъадеш. Из дениад, «Вечерний Ленинград» яхача газета баьча кхоагІа, «Артамоновгаьр гІулакх» яхача романа черновой автографаш тІа болх беш уж болча хана. Дунен литература Институте Москвера хьийтай уж кхьалеи Горьке а цул тІехьагІа цо клейца тІалотаяь а хинна текст листаш тІа юкъеметтаоттаяр дехка.

Хала дар из де листаш шинна а оагІорахьара а цу тІа а тІоадамча цу сахьате дІа-юза дерзеш долча вииллиоан шаькъаца а язъяь хиларах. Массехк тайпара хьежао ресторатораш из юкъеметтаоттае. Дика хилар воккагІ-волча Іилмен болхлочо Н. Беленьке эна способ. Лаккхача частота токаца шаькъа дІадаьккхар, хІаьта текст ше талзаш дисар.

А. М. Горьке сочинений пуллама кордача академически изданех цхьаннена юкъавоагІолаш я уж.

Галина ГЕРАСИЧЕВА.
(АПН).

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Грозней хуманалуш моахаш а йолаш йоачаа а йоацаш, малхбоалехьара гІаьххьача боаоне мух а хьеккхаш ха хиле таьлу. Фетара температура республике гІолла 22—27. Грозне 24—26 градус йІоахал йолаш хила мет. 1-ча 2-ча засусте кІезиг-дукха моргаш а йолаш дуккхагІча хана йоацаш а йоацаш. малхбоалехьара гІаьххьача боаоне мух а хьеккхаш ха хиле таьлу, фетара температура бийсашка 13—18, деношка 23—28 градус йІовхал а йолаш.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж)
Телефонаш редактора—3-44-98; редакторe зам.—3-38-11; жоьпаьккхача секретара—3-34-38; партийни вахарeи культурaи промышленностаи отделий—3-42-30; юртa боахамеи письмой отделий—3-42-28.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж).
Телефоны: редактора—3-44-98; зам. редактора—3-38-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.
«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект. 7-84.
Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7-84.